

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2014:6
ISSN 1654-0247

Barnbibliotekariers förhållningssätt till barns läsning

En jämförande studie mellan Sverige och Litauen

AGNE KUDIRKAITE YDRAUW

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© Agne Kudirkaite Ydrauw
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Barnbibliotekariers förhållningssätt till barns läsning: en jämförande studie mellan Sverige och Litauen

Engelsk titel: Children's librarian's perspectives on children's reading: A comparative study between Sweden and Lithuania

Författare: Agne Kudirkaite Ydrauw

Färdigställt: 2014

Handledare: Catarina Eriksson

Abstract: The purpose of this master's thesis is to investigate children's librarian's perspectives on children's literature and reading of fiction books. This is a comparative study of Swedish and Lithuanian librarians. The main questions to be answered are how children's librarians at public libraries motivate their selection and purchase of fiction for children and what kind of considerations there are behind the purchases. The thesis is based on four qualitative interviews with children's librarians in Sweden and Lithuania. The theoretical perspective of the thesis is based on a model of the three different approaches to children's literature and reading - the pragmatic, the traditional and the emancipated. As a result we can see that all informants to a greater or less extent apply all of the pragmatic, the traditional or the emancipated views on children's reading in selection and purchase of books, depending on several circumstances. Still, we can see that priority has been given to the emancipated and the pragmatic approach by the Swedish librarians, while the Lithuanian librarians give priority to the traditional approach.

Nyckelord: barn, läsning, bibliotek, bibliotekarier, medieinköp, urvalsarbete

1. Inledning.....	5
1.2 Val av ämne.....	6
1.3 Problembeskrivning.....	7
1.3.1 Vad innebär beståndsarbetet.....	7
1.3.2 Vad säger den svenska bibliotekslagen.....	7
1.3.3 Vad säger den litauiska bibliotekslagen.....	8
1.4 Problemformulering.....	9
1.5 Syfte.....	10
1.6 Frågeställningar.....	10
1.7 Avgränsningar.....	10
1.8 Uppsatsens disposition.....	11
2. Litteraturgenomgång.....	12
2.1 Litteratur om barnbiblioteksverksamhet.....	12
2.2 Barns läsning och folkbiblioteket.....	13
2.3 Lennart Helsing och hans tankar kring barnlitteraturen.....	14
2.4 Läsning – för nöjes och för nyttans skull?.....	15
3. Teori.....	17
3.1 De tre förhållningssätten: den pragmatiska, den traditionalistiska och den emancipatoriska.....	17
3.1.1 Det pragmatiska förhållningssättet.....	18
3.1.2 Det traditionalistiska förhållningssättet.....	18
3.1.3 Det emancipatoriska förhållningssättet.....	18
3.2 Varför föredrar jag modellen med de tre förhållningssätten.....	18
4. Metod och tillvägagångssätt.....	20
4.1 Datainsamlingsmetod: kvalitativa intervjuer.....	20
4.1.1 Målet med intervjun.....	20
4.1.2 Intervjuns utformning.....	21
4.2 Praktiskt tillvägagångssätt.....	22
4.2.1 Kontakt med det svenska biblioteket.....	22
4.2.2 Kontakt med det litauiska biblioteket.....	22
4.2.3 Förberedelser och genomförande av intervjuerna.....	22
4.2.4 Analys och presentation av materialet.....	23
4.3 Metoddiskussion.....	24
5. Empiriredovisning.....	26
5.1 Biblioteket i den svenska kommunen S.....	26
5.2 Biblioteket i den litauiska kommunen L.....	27
5.3 Rutinerna kring medieinköp.....	27
5.4 Samtal med barnbibliotekarien Ida.....	28
5.4.1 Efterfrågan styr.....	28
5.4.2 När kvaliteten gör sig påmind.....	29
5.4.3 Säg ja till det som intresserar barnen och ja till mångfalden.....	30
5.5 Samtal med barnbibliotekarien Sara.....	31
5.5.1 Utbudet skall vara brett.....	32
5.5.2 Helst inga stereotyper eller snäv moral.....	33
5.5.3 Det skall finnas böcker för alla.....	34
5.6 Samtal med barnbibliotekarien Lina.....	35
5.6.1 Bra böcker är viktigast av allt.....	36

5.6.2 Det skall vara roligt att läsa	38
5.6.3 I barnlitteraturen är alla teman viktiga	38
5.7 Samtal med barnbibliotekarien Rasa	39
5.7.1 Det är dags nu att läsa den riktiga boken.....	39
5.7.2 Enkla böcker har också sin funktion.....	40
5.7.3 Barnen och bibliotekarierna vill inte alltid ha samma sak	41
6. Resultatanalys	43
6.1 Vad signalerar bibliotekariernas resonemang om inköp?.....	43
6.2 Vilka förhållningssätt signalerar utsagorna kring inköp?.....	43
6.2.1 Uttryck för det pragmatiska förhållningssättet	44
6.2.2 Uttryck för det traditionalistiska förhållningssättet	44
6.2.3 Uttryck för det emancipatoriska förhållningssättet	46
6.3 Finns det några skillnader mellan länderna?	47
7. Diskussion	49
8. Sammanfattning	51
Litteraturlista	53
Bilaga 1. Intervjuguide	56

1. Inledning

”Därför tillbringade jag mycket tid i biblioteket [...]. Biblioteket var det närmaste en helgedom jag kunde komma. När jag steg in genom dörren skred jag över tröskeln till en skattkammare. Biblioteket var inte bara väggar av böcker i prydliga rader, det var en rymd och en mångfald av horisonter, som tog mig på resor bortom miljonprogrammets trånga gränser. Jag vandrade ofta längs hyllorna och lät handen sakta svepa över raderna av bokryggar. Ibland stannade jag upp, plockade ner en bok från hyllan och började läsa på måfå. Bokens innehåll var egentligen oviktigt och det var inte alltid jag förstod det jag läste eller kunde stava mig igenom. Det var själva känslan att innanför varje bokomslag dolde sig en oändlig värld, som lockade min redan hetsiga nyfikenhet. Jag ägde världen genom att ha tillträde till biblioteket, jag behärskade vidare rymder genom att få ta del av böckernas innehåll.”¹

Jag känner mig inspirerad av att läsa Mustafa Cans rader om horisonter, oändliga världar och rymder som kan dölja sig i barnbiblioteket. Som bibliotekarie har man inflytande över dessa skatter, man förvaltar dem och gör dem synliga och tillgängliga. Men bibliotekarien ser också till att dessa skatter kommer till biblioteket. En stor och viktig del av barnbibliotekariens arbete är att köpa in litteratur och att vårda beståndet. Det är ett arbete som kan göras på så många olika sätt. Hur biblioteket formar beståndet beror på vilka ekonomiska resurser man har, hur mycket fysiskt utrymme som finns på biblioteket, vilken typ av besökare som kommer till biblioteket, vilka målgrupper biblioteket arbetar mot. Arbetet påverkas av ekonomiska och sociala faktorer. Men förmodligen först och främst av barnbibliotekariens syn på barns läsning. Vad vill bibliotekarien kunna erbjuda barnen på sitt bibliotek, vad vill bibliotekarien att barnen skall läsa?

I den här uppsatsen vill jag undersöka vilket förhållningssätt barnbibliotekarierna har till barns läsning, och jag vill prata med barnbibliotekarier i två länder, Sverige och Litauen. En jämförelse kan bidra med nya infallsvinklar till diskursen om barns läsning.

Sverige är det land där jag bor och jobbar nu. Det är ett land med lång demokratisk tradition och mångårig politisk stabilitet. Sverige kännetecknas av öppenhet för nytänkande och olikänkande. Historiskt sett har den lutherska kyrkan tagit hand om spridning av läskunnigheten, och i mitten av 1800-talet institutionaliserades undervisningen genom folkskolans införande i Sverige. De flesta forskare är överens om att den institutionaliserade skolan banade vägen för demokratin i samhället.²

Litauen är det land där jag är uppvuxen och har levt ett decennium av mitt vuxna liv. Ett land som en gång i tiden har varit en stormakt, men sedan slutet av 1700-talet har lytt under långa perioder av förtryck och ockupation. Under tiden 1864-1904 var privata skolor förbjudna och pressförbud rådde för litauiska böcker och tidningar. Under den perioden smugglades tidningar och böcker in i landet från utlandet, och läsundervisningen skedde i hemmen – i smyg. Under största delen av 1900-talet avlöste

---

¹ Can, Mustafa, 2006. *Tätt intill dagarna. Berättelsen om min mor*. s. 68.

² Florin, Christina. *Från folkskola till grundskola 1842-1962*

krig och totalitära regimer varandra, och demokrati var endast ett begrepp utan förankring i folks verklighet – med undantag av tjugo år av frihet mellan första och andra världskriget, och de senaste drygt tjugo åren då Litauen åter fått tillfälle att utveckla demokrati.

Nu är båda länderna medlemmar i Europeiska Unionen och förväntas ha ett allt tätare samarbete och samsyn på alla plan – ekonomiskt, politiskt, demokratiskt. Min mycket begränsade undersökning kan ses som ett litet stickprov på vad den uppväxande generationen i Sverige och Litauen erbjuds i form av värden, i det här fallet på bibliotek. Vad vill bibliotekarierna att barnen skall ha tillgång till, ta till sig, vad skall barnen få för läsning? Vill vi samma sak, eller har vi olika syn på barns läsning i dessa två länder?

1.2 Val av ämne

En viktig del av barnbibliotekariens arbete är medieinköp. Medieinköp sker på ett systematiskt sätt, där biblioteken får någon form av lista med nyttkomna medier som erbjuds för inköp. Trots att medieutbudet som når biblioteken redan är genomarbetat krävs en stor personlig insats av bibliotekarierna när nya medier skall köpas in. I min uppsats vill jag undersöka vilka tankar och idéer hos enskilda bibliotekarier som ligger bakom arbete med medieutval och inköp. Jag vill veta vad bibliotekarierna säger själva, vad de lyfter fram som viktiga aspekter vid inköp av medier för barn.

När låntagare kommer in på bibliotekets barnavdelning ser de resultatet av bibliotekariernas urvalsarbete. Låntagare möts av överväldigande mängder av böcker, skivor och tidningar. De kanske kommer för att hitta något som de känner till sedan tidigare eller något som de läst själva när de var barn. De stöter säkert på titlar som de har sett i tv eller läst om i dagspressen. Dessa är möjligen inte så många. Endast en bråkdel av den barnlitteratur som kommer ut recenserar i media. Det blir i så fall titlar som utmärker sig för sin litterära eller konstnärliga utformning, eller sådana som väcker angelägen diskussion.

Låntagare hittar säkert en hel del böcker som upplevs som glada och oväntade överraskningar. Se vilka bilder! Se vilken spännande berättelse! Och så går de förbi en stor mängd titlar som inte fångar uppmärksamheten just då, som helt enkelt inte upplevs som intressanta, inte idag. Men dessa titlar intresserar någon annan.

Är man någorlunda insatt i biblioteksverksamhet vet man att biblioteken har att förhålla sig till bibliotekslag³. När det gäller barn- och ungdomsverksamhet säger lagen att biblioteken skall erbjuda läsarna litteratur utifrån deras behov och förutsättningar, och att mediebeståndet skall präglas av allsidighet och kvalitet.

Svenska bibliotek köper in media genom exempelvis BTJs lista. Varje titel som erbjuds på listan har fått ett lektörsomdöme och på det viset har boken redan genomgått en viss kvalitetsprövning. BTJ själva kallar det för inköpsvägledning. BTJ har 1000 oberoende lektörer, som skriver recensionerna och på det viset ger stöd för bibliotekariernas medieinköp. Så det skulle kunna fungera för biblioteken att köpa in medier efter listan rakt av, utan att barnbibliotekariernas tid och tankar ägnas åt urvalet till det egna

---

³ Bibliotekslag: SFS 2013:801 och Republiken Litauens Bibliotekslag IX-2378

biblioteket. Under de senaste åren har BTJ börjat erbjuda tjänsten ”BTJ Medieurval”. BTJ erbjuder biblioteken att hjälpa till att förenkla inköpsarbetet genom att biblioteken kan abonnera paket med titlar inom olika genrer. Biblioteket behöver alltså endast ange vilken genre som de är intresserade av (för barn kan man få paket ”Bilderböcker på svenska” och ”Kapitelböcker på svenska Hcf Hcg, 6-12 år), och ange storlek på paketet, small, medium eller large. Genom abonnemanget levereras visst antal böcker till biblioteket två gånger per månad, och böckerna utlovas vara de mest efterfrågade, och ha genomgått ett kvalitetsurval. Tjänsten erbjuds för att effektivisera urvalsarbete på enskilda bibliotek.

Det sätt som fortfarande är vanligast att göra medieinköp på är att medieurvalet görs av bibliotekarierna som jobbar på varje enskilt bibliotek. Det är en omfattande process som ligger bakom inköpsarbetet. Bibliotekarien behöver orientera sig i den litteratur som kommer ut och erbjuds biblioteken för inköp. Vid varje tillfälle när biblioteket köper in nya medier fattar man ett antal beslut. Det finns en mängd faktorer som direkt eller indirekt påverkar bokurvalet. Dessa kan vara bibliotekets ekonomi, vilken målgrupp biblioteket arbetar mot, vilka olika trender som finns i barnlitteraturen, vilken utbildning och personlig erfarenhet bibliotekarierna har. Det kommer likadana BTJ-listor till svenska bibliotek som använder BTJs tjänster. Bibliotekens inköp blir ändå olika. Den enskilda barnbibliotekariens syn på vad som är viktigt att ha på biblioteket påverkar inköp och utformning av mediebeståndet. Och jag skulle vilja påstå att vad bibliotekarien anser är viktigt att ha på biblioteket beror på vilket förhållningssätt till barns läsning bibliotekarien har. Tankar och funderingar kring hur bibliotekariens syn på barnens läsning och urval av media och hur detta hänger ihop är upprinnelse till denna uppsats.

1.3 Problembeskrivning

1.3.1 Vad innebär beståndsarbetet

Barnbibliotekariens arbetsuppgifter är många och varierande, och en av dessa uppgifter är att forma mediebeståndet på biblioteket. Att forma mediebeståndet innebär att köpa in nytvunna media (böcker, ljudböcker, talböcker, tidningar, musikskivor och filmer, oftast på flera språk), gallra det som är slitet och det som inte längre lånas, och eventuellt ersätta det som blivit gallrat eller förkommet, men biblioteket anser sig behöva ha det. Med andra ord arbetar bibliotekarierna för att biblioteket skall ha ett aktuellt mediebestånd.

1.3.2 Vad säger den svenska bibliotekslagen

Folkbiblioteksarbete i Sverige regleras av Bibliotekslagen⁴. Enligt lagen är utgångspunkten för folkbiblioteksverksamhet att bidra till folks bildning och utbildning. Bibliotekslagen säger att folkbibliotekets utbud av tjänster och medier ska präglas av allsidighet och kvalitet. Biblioteken har också skyldighet att erbjuda sådan litteratur som kan vara svåråtkomlig på annat sätt. Man kan säga att folkbiblioteken förväntas arbeta

---

⁴ Bibliotekslag: SFS 2013:801

utifrån två principer. Dels skall biblioteken förhålla sig till vad allmänheten vill ha (krav på allsidighet), och dels skall biblioteken ta hänsyn till de kriterier för god kvalitet som finns inom kulturetablissemang (krav på kvalitet och krav på att bidra till bildning och utbildning). Å ena sidan har biblioteken att förhålla sig till allmänhetens rätt att på biblioteket finna litteratur i sin egen smak, och å andra sidan skall folkbiblioteken svara mot kvalitetskrav.

I Bibliotekslagen lyfts barn och ungdomar fram som en av de prioriterade målgrupperna för folkbiblioteksverksamhet. Specifikt angående barn- och ungdomsverksamheten säger lagen att folkbiblioteken skall främja barns och ungdomars språkutveckling och stimulera till läsning. Det skall biblioteken göra bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar⁵.

Biblioteksverksamheten måste förhålla sig till det kravet. Lagens formulering är brett och allmänt hållen. Det är möjligt att förstå och tolka den på olika sätt. Mitt antagande är att bibliotekariens personliga förhållningssätt och syn på barns läsning även inverkar på tolkningen av krav på biblioteksverksamhet och på inköp av barnböcker till biblioteket.

Jag tar det som självklart att barnbibliotekarierna förhåller sig till lagens krav och ser till att biblioteket tillhandahåller både allsidiga och högkvalitativa medier. Lagens formulering är öppen för tolkning. Som bibliotekarie kan man se till att uppfylla lagens krav på olika sätt beroende på vilken inställning man har till litteratur.

1.3.3 Vad säger den litauiska bibliotekslagen

Den litauiska motsvarigheten till svenska kommunala folkbibliotek är regionbibliotek och kommun- eller stadsbibliotek. Det finns fem regionbibliotek, där staten är huvudman och står för finansiering av verksamheten, och 60 kommun- eller stadsbibliotek, där kommunerna är huvudman och står för finansiering av verksamheten. Kommunen är skyldig att se till att biblioteken är tillgängliga för invånare på mindre orter, genom att öppna filialer eller ha mobil verksamhet (t. ex. bokbuss). Biblioteken har delvis olika uppdrag, men både regionbibliotek och kommun- och stadsbibliotek är öppna för allmänheten. Medieanslag till både regional- och kommunala bibliotek kommer dels från staten och dels från respektive kommun.

Den litauiska bibliotekslagen ger en definition på vad det kommunala allmänna biblioteket i Litauen har för verksamhetskrav. Lagen säger att biblioteket skall vara tillgängligt för alla, och att bibliotekets arbetsuppgifter bland annat är att forma och förvara mediebestånd som svarar mot det lokala samhällets behov, att bedriva projekt och delta i program inom folkbildning, sociokulturell bildning och läsfrämjande verksamhet.⁶

Bibliotekens verksamhet när det gäller bestånd regleras ytterligare av ett styrdokument, nämligen Föreskrifter för biblioteksmediebestånd, som är utfärdat av Kulturdepartementet i Litauen. Dokumentet säger att kommunala bibliotek är skyldiga

---

⁵ Bibliotekslagen, 8§

⁶ Republiken Litauens Bibliotekslag, IX-2378

att ha mediebestånd för allmänt bruk och av allmänt intresse, och skall forma beståndet med hänsyn till kommunens historiska traditioner, ekonomisk och kulturell utveckling, demografisk situation och allmänhetens behov.⁷

Den litauiska lagen lyfter inte fram barn- och ungdomar som prioriterad målgrupp på samma sätt som den svenska lagen gör, men lagbestämmelserna inbegriper även barns behov. Lagen säger att biblioteket skall svara för det lokala samhällets behov, ta hänsyn till kommunens demografiska situation, och bidra till sociokulturell bildning och läsfrämjande verksamhet. Den litauiska lagen påbjuder också biblioteken att arbeta utifrån två principer: att tillmötesgå allmänhetens behov och bidra till bildning och läsfrämjande.

1.4 Problemformulering

Uppsatsens fokus kommer att ligga på att undersöka vilken syn barnbibliotekarierna har på barns läsning. Det kommer jag att göra genom att undersöka vilka tankar och idéer som är vägledande för bibliotekarien när hon eller han fattar beslut vid medieinköp. Jag kommer att intressera mig för bibliotekariernas unika beskrivning av sitt arbetssätt och tankar i en professionell fråga, nämligen utformning av mediebestånd. Det vanligaste är att biblioteken har någon form av biblioteksplan, verksamhetsplan, medieplan eller inköspolicy som har inverkan på de inköp som görs. Men det är ändå den enskilda bibliotekariens inköpsbeslut som gör beståndet till sådant det är. Det är enskilda bibliotekaries tankar om och förhållningssätt till barnlitteraturen som är föremål för undersökning i denna uppsats.

Uppsatsens problem handlar om inköpande bibliotekariers attityder till barnlitteratur på två kommunala bibliotek i två länder, Sverige och Litauen. En studie kring inköpande bibliotekariers syn på barns läsning hade jag kunnat göra endast i Sverige och få fram intressanta och viktiga resultat. Meningen med en jämförande studie i det här fallet är att jag vill komma åt ytterligare andra tankesätt kring barns läsning. Det är lätt att ta det svenska sättet att arbeta på bibliotek för givet. En jämförande studie kan bidra till att lyfta fram det svenska upplägget till ett bredare sammanhang och synliggöra det svenska – och det litauiska – sättet att arbeta, som kanske hade förblivit osynligt utan en sådan jämförelse. Att leta reda på ett bibliotek i Litauen för en sådan jämförelse föll sig naturligt eftersom jag kommer från Litauen och behärskar språket.

Det som bland annat intresserar mig är om det finns någon väsentlig skillnad i hur bibliotekarierna resonerar kring inköp i dessa två länder, och hur de jobbar på sina respektive bibliotek. Finns det några olikheter i tankesättet, i inställningen till vilken funktion barnens läsning har? Vad säger de svenska och de litauiska bibliotekarierna, vilken litteratur är viktig för barnen att läsa? Hur gör barnbibliotekarierna för att förhålla sig till bibliotekslagens krav? Hur gör de när de formar bestånd till sitt bibliotek? Hur tänker de när de köper in medier? Vilken litteratur väljer de, och vad väljer de bort? Vilka idéer har de i bakhuvudet när de gör dessa val? Vad vill man som bibliotekarie att barn skall läsa och ha tillgång till? Finns det eventuellt någon skillnad i vad svenska och litauiska bibliotekarier uttrycker om barns läsning? Dessa och liknande

---

⁷ Föreskrifter för biblioteksmediebestånd i Litauen, nr. IV-670

frågor intresserar mig och jag vill få svar på dem genom min undersökning. Svaret kan vara intressant som en jämförande studie mellan bibliotek i två länder.

I sin yrkesutövning gör människor ofta välgrundade och välmotiverade val. Som professionell handlar man på ett visst sätt av någon bestämd anledning, utan att alltid vara medveten om grunden för sina val. Delvis beror det på att man sällan behöver sätta ord på det man gör. Min studie kan bli intressant för professionen av den anledning att den uppmärksammar motiven för och tankarna som ligger bakom utformning av mediebestånd. I synnerhet kan det bli intressant om det kommer att visa på några skillnader i tankegångar i två olika länder. Genom att leta likheter och skillnader ökar vi medvetenheten om på vilket sätt vi som yrkesutövare agerar. En ökad medvetenhet är ett steg i att nå vidare i professionell utveckling.

1.5 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur ett antal barnbibliotekarier i Sverige och i Litauen ser på sin uppgift att välja ut och köpa in barnlitteratur till biblioteket. Genom att undersöka vilka motiveringar och argument barnbibliotekarierna har vid urval och inköp av medier vill jag se vilket förhållningssätt till barns läsning bibliotekarien har.

Jag vill jämföra barnbibliotekariernas resonemang kring inköp av barnlitteratur och i förlängningen deras syn på barns läsning vid ett svenskt och ett litauiskt bibliotek. Med hjälp av denna undersökning vill jag skapa kunskap om eventuella likheter och skillnader i fråga om bibliotekariernas förhållningssätt till barns läsning på två bibliotek i Sverige och i Litauen.

1.6 Frågeställningar

Mina frågeställningar är:

- På vilket sätt kan man utifrån tankar och idéer kring urval och inköp säga vilka förhållningssätt till barnläsning barnbibliotekarien har?
- Vilka tankar och idéer ligger bakom bibliotekariernas urvalsarbete, och vilket förhållningssätt till barnläsningen signalerar de?
- Finns det någon skillnad att tala om mellan förhållningssätt hos de litauiska och de svenska bibliotekarierna som deltagit i studien?

1.7 Avgränsningar

Till mina informanter kommer jag att ställa frågor om förvärv av litteratur för åldersgruppen ca 6 till 12 år, den så kallade mellanåldern. Detta gör jag för att intervjun skall i huvudsak handla om litteratur för barn som redan läser själva, och för att kunna

utesluta ungdomslitteratur där problematiken kring läsningen och innehållet i litteraturen börjar närma sig vuxenproblematik.

Mina frågor kommer att handla just om litteratur, och jag kommer inte att ställa frågor om några specifika medier eller genrer. Biblioteken erbjuder olika medier, men min tanke är att främst undersöka läsning av böcker, svartskrift, vilket är det mest förekommande mediet på biblioteken. Andra medier får informanterna ta upp själva om de har något de vill berätta om dessa. Inte heller kommer jag att fråga om inköp av medier på andra språk än respektive lands huvudspråk, svenska respektive litauiska. Förvärv av medier på andra språk är ett möjligt ämne för en annan undersökning.

Jag kommer att kort berätta hur urvalsarbetet går till på svenska och litauiska bibliotek och vilka hjälpmedel bibliotekarierna har tillgång till. Jag kommer att tala om det för att ge en bild och förståelse för bibliotekariernas arbete. Detta kommer dock inte vara föremål för min undersökning. Fokus för min undersökning kommer att ligga på bibliotekariernas personliga syn på urvalsarbete, oavsett hjälpmedel.

En viktig faktor för beslut vid inköp är bibliotekens ekonomi. Det är stora skillnader i de ekonomiska förutsättningarna för svenska och litauiska bibliotek. De ekonomiska faktorerna går inte att bortse ifrån när man talar om förvärv av medier, men de kommer inte att ligga i fokus för min undersökning. Jag har valt att utgå ifrån antagandet att varken svenska eller litauiska bibliotek har obegränsade resurser, och att varken svenska eller litauiska bibliotek köper in allt som kommer ut av endast den anledningen att de har råd med att köpa in allt.

1.8 Uppsatsens disposition

Första delen i uppsatsen tar upp val av ämne och problemformulering. I del två presenterar jag litteraturgenomgång och i del tre – teoretiska utgångspunkter för min undersökning. Dessa teoretiska utgångspunkter använder jag mig av i analysen av intervjumaterialet.

Under del fyra presenterar jag den metod som jag väljer för att genomföra min undersökning. Jag berättar också hur jag går tillväga när jag väljer informanterna och genomför intervjuerna. Jag diskuterar även svagheter med min metod.

Del fem innehåller empiriredovisning, presentation av intervjumaterialet. Den inleds med presentation av de två biblioteken som ingår i undersökningen. För att det skall bli lättare att förstå bibliotekens arbete berättar jag kortfattat om rutinerna kring medieinköp. Sedan kommer empiriskt material.

Del sex innehåller analys utifrån den teori som jag valt att använda och tar upp resultaten som undersökningen har gett. Diskussion kommer i del sju. Uppsatsen avslutas med sammanfattning (del åtta), litteraturlista och en bilaga som innehåller intervjuguide.

2. Litteraturgenomgång

2.1 Litteratur om barnbiblioteksverksamhet

Äldre litteratur om barnbiblioteksverksamhet behandlar arbetet med bokurval främst som kvalitetsfråga. Som exempel kan vara handböckerna *Passa upp, passa, passa vidare...? Handbok för barnbibliotek*, och *Barnspåret, Idébok för bibliotek*.^{8,9} Bibliotekarien är den som ständigt bör föra en diskussion med sig själv och kollegorna om bland annat barnlitteraturens kvalitets och uppfostranaspekten, och moraliska ställningstaganden. Denna diskussion benämns som etisk.¹⁰ Folkbiblioteksverksamhet är reglerad i lag som säger att biblioteken skall erbjuda läsarna litteratur utifrån deras behov och förutsättningar, och att mediebestånd skall präglas av allsidighet och kvalitet. Vill man följa dessa mål är det lätt att hamna i resonemanget att biblioteken har att välja mellan inköp av kvalitetslitteratur eller populärlitteratur, som efterfrågas mest. Läsning av kvalitetslitteratur och läsning av populärlitteratur blir betraktade som varandras motsatser.

Liknande resonemang har Höglund och Klingberg i sin skrift om strategisk medieplanering för folkbibliotek.¹¹ De menar att biblioteket i enlighet med Bibliotekslagen skall vara tillgängligt för alla medborgare och säkra medborgares tillgång till bildning och utbildning. Därför skall biblioteket erbjuda ”viktig samhällslitteratur”, och inte massmarknadslitteratur som är lättåtkomlig på annat håll.¹² Höglund och Klingberg menar att man skall skilja på allmänhetens behov och explicit efterfrågan. De är tydliga med att biblioteken skall i första hand erbjuda den ”goda” litteraturen och avböja den alltför kommersiella massmarknadslitteraturen, trots att det finns efterfrågan på det.¹³

Urval och inköp av barnlitteraturen har behandlats även i tidigare magisteruppsatser. Hjälpmedel för inköp av barnlitteratur behandlas i uppsatsen av Olof Berge-Kleber och Emma Hermansson¹⁴ Här resonerar författarna om att en förvärvsplan skulle utgöra ett bra kompletterande hjälpmedel för inköp av medier till biblioteket. En förvärvsplan skulle möjliggöra långsiktig planering av inköp och ge ett genomtänkt bestånd även när det blir större personalomsättning på biblioteket. Bibliotekariernas hjälpmedel för bokurval vid svenska bibliotek behandlas också i uppsatsen av Linda Sörensen och Magdalena Zavila¹⁵ Uppsatsens utgångspunkt är att bibliotekarierna har ansvar för vilka böcker barnen har tillgång till på biblioteket och till

---

⁸ Skoglund, Lena, red. 1982. *Passa upp, passa, passa vidare...?: Handbok för barnbibliotek*

⁹ *Barnspåret: Idébok för bibliotek* 1994.

¹⁰ Eriksson, Anna Birgitta 1994. Barnbibliotekens medier. Ingår i: *Barnspåret: Idébok för bibliotek*, s. 47, 50.

¹¹ Höglund, Anna-Lena & Klingberg, Christer 2001. *Strategisk medieplanering för folkbibliotek*.

¹² Höglund, Anna-Lena & Klingberg, Christer, s. 36.

¹³ Höglund, Anna-Lena & Klingberg, Christer, s. 40.

¹⁴ Berge-Kleber, Olof & Hermansson, Emma, 2001. ”Man silar mygg och sväljer kameler ibland”: urval och beståndsarbete på några svenska barn- och skolbibliotek”

¹⁵ Sörensen, Linda och Zavila, Magdalena, 1997. *Barnbibliotekariers urvalsarbete: praktiska rutiner och hjälpmedel från 1940-talet till idag*.

en viss del ansvar för vad barnen läser. Anna Nilsson och Katarina Synnermark¹⁶ diskuterar i sin uppsats bibliotekariernas hjälpmedel i urvalsarbetet, brister i BTJs lista och barnbokens ställning.

2.2 Barns läsning och folkbiblioteket

Wåhlin och Asplund Carlsson har gjort en omfattande studie kring barns läsning som ligger till grunden för boken *Barnens tre bibliotek*.¹⁷ Studien undersöker barnläsning ur barnperspektiv genom intervjuer och enkäter med barn om vad de väljer att läsa. Bland annat vill forskarna få svar på frågan varför vissa böcker blir populära bland barn, och ta reda på om barnfavoriterna finns att låna på biblioteken, eller om barnen får tag på sina favoritböcker på annat sätt. Författarna till boken konstaterar att av barnens svar kan man få intrycket att långserieböcker som ratas av biblioteken har en mycket stark ställning bland barnen.¹⁸

Mot bakgrund av inventering av barnens läsning menar Wåhlin och Asplund Carlsson att man kan tala om två ”renodlade alternativ” för biblioteksprofileringar, och det är dels det efterfrågestyrda biblioteket, dels det kvalitetsstyrda.¹⁹ Frågan om inköpen skall styras av kvalitetskriterier eller efterfrågan är ständigt aktuell. Wåhlin och Asplund uppmärksammar det faktum att det är på biblioteket som barnen kan hitta det som är udda, komplicerat och dyrt och som är svårt att komma över på annat sätt, och det är ju också ett av målen enligt Bibliotekslagen. Samtidigt påpekar Wåhlin och Asplund Carlsson att man inte får glömma att satsning på endast det udda och komplicerade skulle göra att man missar stora grupper läsare som behöver utöka och bredda sin läsning. Bibliotekets uppgift är att hitta kanaler till breda läsargrupper, samtidigt som det skall aktivt och offensivt satsa på kvalitet, eftersom folkbibliotekets verksamhet har kulturpolitiskt målsättning och tillförs ekonomiska medel från samhället.²⁰

Wåhlin och Asplund Carlsson ger uttryck för en delvis ny syn på medieplanering, som blivit allt vanligare under de senare åren. Det är att medieplaneringens uppgift är att hitta bra balans mellan det som efterfrågas av låntagare å ena sidan och det som biblioteken har som mål att erbjuda och det som bibliotekarier vill lyfta fram å andra sidan. Biblioteken har ansvar att lyfta fram den litteratur som är svårtillgänglig på annat sätt. Kvalitetsdiskussionen fortfarande är viktig, men den får en kompletterande roll. Vad skall anses som kvalitetslitteratur får bedömas från fall till fall, det är beroende av det lokala sammanhanget.²¹

Diskursen om att bibliotekarier skall aktivt verka för att få barnen att ta del av och själva läsa kvalitativ litteratur återkommer bl.a. i professionella sammanhang i Litauen. Den

---

¹⁶ Nilsson, Anna & Synnermark, Katarina, 1997. *Urvalsunderlag och debatt i samband med inköp av barnlitteratur*

¹⁷ Wåhlin, Kristian & Asplund Carlsson, Maj 1994. *Barnens tre bibliotek: Läsning av fiktionsböcker i slukaråldern*

¹⁸ Wåhlin, Kristian & Asplund Carlsson, Maj 1994, s. 142-143.

¹⁹ Wåhlin, Kristian & Asplund Carlsson, Maj 1994, s. 21

²⁰ Wåhlin, Kristian & Asplund Carlsson, Maj 1994, s. 152.

²¹ Ögland, Malin, red. 2009. *Från medieplanering till verksamhetsutveckling: Bibliotekets roll i barns och ungdomars kunskapsökande*, s. 15.

litauiska nationalbibliotekets tidskrift ”Tarp knygu”²² refererar till en konferens kring barns läsning, där genomgående ämnen och diskussioner kretsar kring tanken att läsning för barn är en förutsättning för emotionell och intellektuell utveckling och utbildning. De professionella uppmanas att arbeta mot tendensen att elektroniska media tar över barnens intresse för boken och läsningen. Läsning ses även som medel för uppfostran, och genom att läsa god litteratur för barnen stimulerar man deras psykiska, intellektuella och moraliska utveckling. Det är vuxnas uppgift att erbjuda barnen god litteratur, och försöka undvika den lågkvalitativa litteraturen²³.

Samma tidskrift återger en diskussion mellan bibliotekarie och förläggare kring barns och ungdomars läsning och läsvanor. Båda konstaterar att läsförmågan har försämrats under de senaste åren och att ungdomarna inte kan tillgodogöra sig en längre sammanhängande text. Man bör uppmuntra barn till att läsa mera, och helst skall det vara god litteratur och klassiker. Det är vuxna som erbjuder barnen läsning, så det är viktigt att erbjuda bra litteratur. Här framkommer också insikten att man inte kan tvinga barnen till att läsa böcker de inte tycker om, för på det viset motverkar man sitt syfte. Det är viktigare att barn skall läsa överhuvudtaget och hitta nöje i läsningen. Glädjen över att läsa kan i förlängningen leda till att barn väljer att läsa värdefull litteratur och klassiker.²⁴

2.3 Lennart Hellsing och hans tankar kring barnlitteraturen

I det här sammanhanget är det svårt att låta bli att säga några ord om Lennart Hellsing och hans tankar om barnlitteraturen.²⁵ Hellsing går djupt in i resonemanget om vad kvalitet i barnlitteraturen innebär för vuxna och för barnen själva:

Frågan om hur vi skall värdera barn- och ungdomslitteraturen är central i all diskussion om barn och läsning. Det är trivialt att påpeka att några generella regler knappast kan uppställas, men inte desto mindre måste vi ständigt försöka formulera vår uppfattning i dessa frågor. Faran blir mindre om man ständigt har i minnet att dessa regler eller normer är strängt tidsbundna och naturligtvis även lokala i ett demokratiskt samhälle är detta inte en fråga för yrkeskritiker utan för envar.²⁶

Hans tankar vidrör aspekter som de andra sakkunniga i området har hastat förbi. Hellsing säger att socialt sett är barnlitteraturen ett uppfostringsmedel, som lär barnet att behärska språket, orientera sig i tiden och rummet, orientera socialt och i relationer mellan människor, och underhålla, ge ”själva livskänslan”.²⁷ Hellsing menar att frågan huruvida det är viktigast för barn att läsa underhållningslitteratur eller kvalitetslitteratur hänger ihop med vuxnas syn på vad barnet är:

---

²² Tarp knygu: Lietuvos nacionalines M. Mazvydo bibliotekos menesinis zurnalas. – 1949- ISSN 0868-8826

²³ Sungailiene, Loreta & Bacul, Katerina 2012. *Skaitykime vaikams kasdien*.

²⁴ Knyga ir skaitymas asmenybes ugdyme. 2013. I: *Tarp knygu*

²⁵ Hellsing, Lennart 1963. *Tankar om barnlitteraturen*.

²⁶ Hellsing, Lennart 1963, s. 47.

²⁷ Hellsing, Lennart 1963, s. 26.

Man kan betrakta barn ur två synvinklar: barnet som människa – och barnet som blivande människa. I äldre tider har man huvudsakligen tagit fasta på det sista. Barnet har varit något i och för sig inte så mycket värt. Sitt värde har det fått av det faktum att det en gång skulle bli vuxet och då [...] kunna komma bli en nyttig medborgare [...]. Allt detta är inte oviktigt, men man får för den skull aldrig glömma att barnet redan är en människa med ett legitimt behov att leva också i nuet och inte bara för framtiden. Barnbokens mål är därför inte bara ge uppfostran på lång sikt utan också upplevelser i nuet och glädje för stunden.²⁸

Hellsing talar om att den litteratur som barnet får mest ut av skall kallas för kvalitativ barnlitteratur. Han vill avfärda bildningssynpunkter på barnläsning där barnen skall läsa för att lära sig hitta till den riktiga litteraturen. Hellsing menar att läsning av böcker skall ge glädje och upplevelse för stunden och hjälpa barnen att utvinna glädje av sin tillvaro. Han säger att en skönlitterär bok får anses som tillräckligt kvalitativ om den intresserar barnen, om den har tillräckliga estetiska kvalifikationer och att den har moral som man rimligen kan acceptera.²⁹

Hellsing har flera tänkvärda resonemang kring kvaliteten i barnlitteraturen, och hans slutsats är att gränsen mellan kvalitets- och icke-kvalitetslitteratur inte behöver vara så knivskarp, att kvalitetslitteratur och underhållningslitteratur inte behöver vara motsatser till varandra. Alla sådana diskussioner kring kvalitets- eller underhållningslitteratur är till sin natur litteraturpolitiska, menar Hellsing, och för barnens del ovidkommande.³⁰

2.4 Läsning – för nöjes och för nyttans skull?

Denna Hellsings syn på barns läsning och i förlängningen på bibliotekets uppgift delas av Johansson.³¹ Johansson konstaterar att det huvudsakliga målet för barnbibliotekarier inte är läsning kopplat till lärande – detta skall vara skolans uppgift. Biblioteken skall uppmuntra läsning som har egenvärde, och den läsningen skall vara lustfylld.³² Däremot får biblioteken arbeta tillsammans med skolan för att ge barnen läskompetens. På det viset får biblioteket dubbla uppgifter: att främja läsning för nyttoaspekternas skull samt att främja läsning för nöjes skull. Johansson är nog med att konstatera att dessa aspekter inte behöver kontrasteras mot varandra.³³

Barnbibliotekariers synpunkter och erfarenheter vid urval av skönlitteratur utifrån litteraturpedagogiska perspektiv tas upp i Gerd Erikssons magisteruppsats.³⁴ Eriksson menar att ”tidigare har ingen forskning gjorts vad avser synen på inköp av barn- och ungdomsböcker utifrån litteraturpedagogiska perspektiv vilket denna undersökning

---

²⁸ Hellsing, Lennart 1963, s. 28.

²⁹ Hellsing, Lennart 1963, s. 52.

³⁰ Hellsing, Lennart 1963, s. 65.

³¹ Johansson, Barbro 2010. Barnbibliotekariers och forskares barnperspektiv. Ingår i *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Rydssjö, Kerstin. Hultgren, Frances & Limberg, Louise, red.

³² Johansson, Barbro 2010, s. 29, 33-34.

³³ Johansson, Barbro 2010, s. 148.

³⁴ Eriksson, Gerd, 2005. *Att välja och välja bort: en kvalitativ studie av hur barnbibliotekarier motiverar sina inköp av barn- och ungdomslitteratur*.

delvis kommer att handla om.”³⁵ Vuxnas syn på barns läsning behandlas i Karin Nilssons³⁶ uppsats: närmare bestämt lektörernas antaganden om barns läsning. Författaren tar upp aspekter som undervisning, inspiration, nöje och läsglädje. Den omständigheten att det finns skiljaktigheter i barns och bibliotekariernas förhållningssätt till barns läsning, och att bibliotekarierna i stor utsträckning försöker påverka barns läsning tar bl. a. Sofia Johanssons och Emma Waréns³⁷ uppsats upp.

Tanken på att barns läsning för nyttans skull och barns läsning för nöjes skull inte utesluter varandra och därför inte behöver kontrasteras mot varandra, vill jag ta som avstamp för min undersökning.

---

³⁵ Eriksson, Gerd 2005, s. 4.

³⁶ Nilsson, Karin, 2008. *Antaganden om läsning: En analys av utvalda lektörsomdömen om barn- och ungdomslitteratur under perioden 1986-2006.*

³⁷ Nilsson, Anna & Synnermark, Katarina, 1997. *Urvalsunderlag och debatt i samband med inköp av barnlitteratur*

3. Teori

3.1 De tre förhållningssätten: den pragmatiska, den traditionalistiska och den emancipatoriska

Diskussionen kring barnlitteratur som kvalitetslitteratur eller populärlitteratur kommer man knappast helt ifrån, men jag vill hålla mig till Hellsings och Johanssons resonemang om att hela bilden är mer komplex än så. Det är en rad olika aspekter som hör till barns läsning som känns angelägna att ta hänsyn till: bildning, nöje, läsupplevelse, läskompetens, lärande, uppfostran, upplevelser, kvalitetskriterier, efterfrågan moraliska aspekter – listan kan göras ännu längre och brokigare.

Därför vill jag prova att analysera bibliotekens inköp av barnmedia utifrån en teoretisk modell med tre olika synsätt på läsning utifrån vuxnas perspektiv. Dessa tre synsätt är det pragmatiska, det traditionalistiska och det emancipatoriska. Modellen med de tre synsätten på läsning används och presenteras av en rad forskare. Den används av Dressman i en studie av hur skolbibliotekarier arbetar med lässtimulans.³⁸ Modellen tas upp och diskuteras av Rydsjö & Elf som en av användbara teoretiska utgångspunkter för lässtimulerande arbete.³⁹ Limberg kopplar samman modellen med de strategier som lärare kan anta i litteraturundervisningen, och konstaterar att dessa tre kategorier av synsätt på läsning kan vara tillämpliga i analysen av hur bibliotekarier ser på barns läsning.⁴⁰

Modellen med de tre kategorierna av förhållningssätt till läsning har också likheter med modellen av tre kulturperspektiv som används av Talja.⁴¹ Dessa tre kulturperspektiv som påverkar utformning av mediebestånd på biblioteken är enligt Talja det allmänna bildningsutbudet, det efterfrågestyrda utbudet och det alternativa utbudet. Talja menar dock att dessa tre perspektiv är i konflikt med varandra.⁴²

I min undersökning väljer jag att använda mig av modellen med de tre kategorierna av vuxnas förhållningssätt till barns läsning – det pragmatiska, det traditionalistiska och det emancipatoriska – som den presenteras och utvecklas av Sandin⁴³. Sandin tillhör de forskare som menar att folkbibliotekets dubbla uppgifter när det gäller barns läsning – att höja barns läskunnighet för att utveckla språket och ge dem bättre verktyg i skolan, och att främja läsningen för nöjes skull – på inget sätt utesluter varandra och behöver inte behandlas som varandras motsats.⁴⁴ Jag väljer den här modellen eftersom jag ser den som inkluderande. Den möjliggör diskussion om barns läsning ur flera olika synvinklar samtidigt.

---

³⁸ Dressman, Mark 1997. *Literacy in the library. Negotiating the Spaces Between Order and Desire*.

³⁹ Rydsjö, Kerstin & Elf, Anna Carin 2007. *Studier av barn- och ungdomsbibliotek: en kunskapsöversikt*, s.44-45

⁴⁰ Limberg, Louise 2002. *Skolbibliotekets pedagogiska roll: en kunskapsöversikt*

⁴¹ Talja, Sanna 2001. *Music, culture, and the library : an analysis of discourses*

⁴² Talja, Sanna 2001. *Music, culture, and the library : an analysis of discourse*, s. 201.

⁴³ Sandin, Amira Sofie 2011 . *Barnbibliotek och lässtimulans: delaktighet, förhållningssätt samarbete*.

⁴⁴ Sandin, Amira Sofie 2011, s. 148.

3.1.1 Det pragmatiska förhållningssättet

Den som har pragmatiskt förhållningssätt till barns läsning lägger störst vikt vid att barn läser och gärna läser mycket. Läsningens syfte är läsningen. Som vuxen lägger man inga synpunkter på vad det är som barnen läser, på litteraturens innehåll. Det pragmatiska förhållningssättet innebär ett instrumentellt synsätt på läsning. Det betyder att läsning ses som varken roligt eller tråkigt utan fungerar som medel för att nå andra mål. Det viktiga är olika nyttoaspekter som kommer med läsningen. Genom läsning får barn nya kunskaper eller utvecklar språket. Därför vill man på olika sätt få barnen att läsa mycket, och läsa frivilligt, och som bibliotekarie eller lärare väljer man arbetsmetoder därefter.

3.1.2 Det traditionalistiska förhållningssättet

Den som håller sig till det traditionalistiska förhållningssättet framhåller vikten av att genom läsning förmedla ett visst kulturarv, och anser att läsning har en bildningsfunktion. Vuxna som arbetar utifrån detta förhållningssätt vill att barnen skall bekanta sig med kända författares böcker, klassiker, sagor och liknande. Läsning av viss litteratur uppmuntras, och syftet är att utveckla ”god smak” och lära barnen urskilja estetiska och litterära kvaliteter i böckerna. Bibliotekarien eller pedagogen vill att barnen skall uppskatta litteratur på grund av böckernas litterära kvaliteter. Ett av motiven till arbetet är att förmedla kunskaper och bidra till folkbildning.

3.1.3 Det emancipatoriska förhållningssättet

I det emancipatoriska förhållningssättet sätter bibliotekarien eller pedagogen in läsningen i en social och historisk kontext. Det kan innebära att bibliotekarien ska hjälpa barn att utvecklas till självständiga och kritiska läsare. På biblioteket skall barnen kunna utforska och utveckla egna intressen. Man vill att biblioteket skall ses som en välkomnande plats, och att barn skall förstå strukturen i biblioteket och hitta där själva. Det emancipatoriska förhållningssättet kan också ha folkbildningsmotiv. I det här fallet skall barn få möjlighet att inhämta nya kunskaper, gärna sådana som utmanar barnens världsbild och förförståelse. Detta skall ske utifrån barnens egna intressen. Barnen skall lära sig att förhålla sig till dessa kunskaper.

3.2 Varför föredrar jag modellen med de tre förhållningssätten

Teorin kring pragmatiskt, traditionalistiskt eller emancipatoriskt förhållningssätt till barns läsning anser jag vara bra att använda sig av när man resonerar kring syn på läsning och mediebestånd på biblioteken. Då undviker man att tala om kvalitetsstyrt eller efterfrågestyrt förhållningssätt som utesluter varandra och fungerar som motsatser. Dessa förhållningssätt skall kunna diskuteras utan att ställas mot varandra.

Med utgångspunkt i teorin om det pragmatiska, det traditionalistiska och det emancipatoriska förhållningssättet till barns läsning vill jag undersöka hur några

barnbibliotekarier på folkbibliotek i Sverige och i Litauen tänker och arbetar. Jag vill se om teorin kring dessa tre förhållningssätt är tillämplig på deras syn på barns läsning. Jag vill också se om något av dessa förhållningssätten dominerar deras sätt att arbeta och om det möjligen präglar och påverkar de beslut som tas vid inköp av media. ”Vuxnas förhållningssätt till barns läsning påverkar vilka arbetsmetoder som används i lässtimulerande projekt”, säger Sandin.⁴⁵ Tanken med att intervjua ett par svenska och ett par litauiska barnbibliotekarier är också att det eventuellt kan vara någon skillnad i hur man som bibliotekarie förhåller sig till barns läsning. I så fall kan det vara intressant att se vari skillnaden består.

---

⁴⁵ Sandin, Amira Sofie 2011, s. 139.

4. Metod och tillvägagångssätt

4.1 Datainsamlingsmetod: kvalitativa intervjuer

4.1.1 Målet med intervjun

Som metod för denna undersökning väljer jag att göra kvalitativ intervju med bibliotekarier på ett bibliotek i Sverige och ett bibliotek i Litauen, och jag gör intervjuer med två respondenter på varje arbetsplats. Jag behärskar båda språken, svenska och litauiska, och kan genomföra intervjuerna och göra översättningen själv. De faktiska och praktiska förutsättningarna för biblioteksarbete skiljer sig åt i dessa två länder. Det är skillnader i ekonomiska förutsättningar för bibliotekens arbete och medieinköp, lagstiftningen ser olika ut, och därför kan det vara svårt att göra en relevant jämförelse mellan de faktiska förhållandena på biblioteken. Därför riktar jag in min intervju mot bibliotekariernas attityder till vilken barnlitteratur biblioteken ska sträva efter att ha, och de ovannämnda omständigheter kommer jag att beröra endast där det är nödvändigt.

Jag kommer att ställa frågor till bibliotekarier kring inköp av skönlitteratur för barn. Då tänker jag att med hjälp av dessa frågor kan jag få en bild av de motiv som gör att de väljer att köpa in viss litteratur och väljer bort annat. I sin tur kommer det ge en bild av vilket förhållningssätt barnbibliotekarierna har till barns läsning. När jag ställer frågor kring medieplanering och bibliotekariernas resonemang kring inköp, borde jag kunna få svar på vilken inställning till barnens läsning bibliotekarierna har.

Jag vill få veta vilket förhållningssätt till barns läsning bibliotekarierna har. För att ta reda på det ställer jag ett antal frågor kring hur de resonerar vad gäller inköp av barnmedia och vilka val de gör. ”Genom att studera hur det talas om läsning, vilka arbetsmetoder och begrepp som används, går det att utläsa olika förhållningssätt till läsning,” säger Sandin.⁴⁶ Jag frågar vilken barnlitteratur de vill ha på sitt bibliotek, vilken litteratur de köper in motvilligt, och om det eventuellt finns sådant som de avstår från att köpa in. Jag intresserar mig för vilka tankar och funderingar som ligger bakom dessa val. Genom att ställa frågor kring hur intervjupersonerna handlar och vad de gör, får man deras svar även om vilka motiveringar som ligger bakom dessa handlingar.⁴⁷ Av informanternas svar om resonemang kring medieinköp och önskvärt bestånd räknar jag med att kunna utläsa vilket förhållningssätt de har till barns läsning, och om förhållningssättet rimligen går att klassificera enligt den modell som Sandin presenterar, nämligen pragmatiskt, traditionalistiskt eller emancipatoriskt förhållningssätt.

---

⁴⁶ Sandin, Amira Sofie 2011, s. 139.

⁴⁷ Trost, Jan 2010. *Kvalitativa intervjuer*, s. 55.

4.1.2 Intervjuns utformning

Jag gör en semistrukturerad kvalitativ intervju. Jag gör en lista med öppna breda frågor som närmast är som frågeområden. Listan är kort och tar upp stora delområden. Frågorna handlar om bibliotekariernas personliga resonemang kring inköp av barnmedia. Frågorna är formulerade på så sätt att de inte kan besvaras med ett enkelt ja eller nej. För att svara på frågorna måste den intervjuade hitta egna formuleringar och utveckla resonemang. Min önskan är att respondenterna själva skall komma in på de delaspäcker som intresserar dem.⁴⁸ Min utgångspunkt som jag har i bakhuvudet när jag skriver ner frågor om beståndet är att biblioteken har som mål att beståndet skall vara brett, angeläget och aktuellt. Här är frågan bl.a. angeläget för vem? Den här frågan ställer jag inte explicit utan jag hoppas att svaret skall komma fram ändå. Jag ställer eventuellt följdfrågor utifrån de svaren jag får. I mina frågor har jag inga värdeladdade ord, och frågar inget om litteraturens kvalitet, om vad som är populärt och dylikt. Om detta är relevant för respondenten, får det komma som intervjupersonens uttalande.

Frågorna i intervjuguiden är inte detaljerade. I början av intervjun ställer jag några inledande frågor om respondentens bakgrund: vad hon arbetar med, hur länge hon har jobbat som det, och vad arbetet innebär för henne. Efter det inledande samtalet ställer jag frågorna som rör medieinköp. Först en övergripande fråga om vilken litteratur respondenten vill att hennes bibliotek skall kunna erbjuda barn, och sedan mer riktade frågor om vilken typ av litteratur respondenten alltid är villig att köpa, vilken typ av litteratur som köps in motvilligt eller inte köps alls in, och slutligen en fråga om inköp på efterfrågan från barn.⁴⁹ Det är stora delområden som jag har som utgångspunkt för intervjun. Den intervjuade får styra ordningsföljden och detaljerna av intervjun själv och ta upp det som känns viktigt och relevant. Jag formulerar frågorna på så sätt att jag kan få svar på hur respondenten tänker och gör, och inte så mycket varför man gör på ett eller annat sätt. I utformningen av intervjufrågorna lutar jag mig åt Trosts⁵⁰ resonemang, att genom att fråga om beteenden och handlingar får man fram den intervjuades känslor och svar på varför man gör på ett visst sätt.

Jag har gjort en liten undersökning med fyra kvalitativa intervjuer för att säkerställa materialets överblickbarhet, och för detta sätt att samla in material hittar jag stöd i bl.a. Kvalets metodbok⁵¹ I en kvalitativ studie är det variationen av data och det insamlade materialets innebörd som är det viktigaste, och inte mängden av data:

”Den eftersträvansvärda variationen kan alltså uppnås inom små mängder, och på motsvarande sätt kan det eftersträvansvärda nyhetsvärdet i relation till teorier och tidigare forskning åstadkommas även i småskaliga studier”⁵²

Man kan göra en meningsfull analys utifrån liten mängd material, förutsatt att man får tillräcklig variation av information. Jag väljer att förlita mig på att variationen av uppgifter som jag behöver för analysen kan uppnås även inom små mängder data.

---

⁴⁸ Trost, Jan 2010, s. 71.

⁴⁹ Se bilaga 1

⁵⁰ Trost, Jan, 2010. *Kvalitativa intervjuer*, s. 53, 55.

⁵¹ Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*

⁵² Ahrne, Göran & Svensson, Peter, red. 2011. *Handbok i kvalitativa metoder*, s. 196.

Detta ger mig bättre förutsättningar att presentera materialet på ett utförligt sätt och analysera det på djupet. Under avsnittet ”Presentation av empiriskt material och analys” presenterar jag en relativt omfattande del av det intervjumaterial som jag fått in. På det viset är min analys mera transparent. En del av materialet bjuder till olika möjliga tolkningar. I och med att jag har möjlighet att presentera intervjumaterialet, kan den som läser uppsatsen lättare bilda sig en egen uppfattning om den tolkning som jag ger är riktig, eller om man kan föreslå alternativa tolkningsmöjligheter. Det litauiska intervjumaterialet översätter jag till svenska.

4.2 Praktiskt tillvägagångssätt

4.2.1 Kontakt med det svenska biblioteket

Biblioteket i kommunen S där jag intervjuar de två svenska barnbibliotekarier är mitt lokala bibliotek, och har också nyligen blivit min arbetsplats. Jag jobbar dock endast med vuxna – äldre och intagna på Kriminalvården – och inte med barnverksamheten. Biblioteket i kommunen S är en stor arbetsplats med många anställda, och därför jobbar vuxenavdelningen och barnavdelningen för sig. Innan jag gjorde intervjuerna hade jag varken insikt i eller uppfattning om hur barnavdelningen resonerar kring inköp av media. Därför anser jag inte att jag har den typen av förförståelse för informanternas arbete som kan påverka resultatet av undersökningen. Biblioteket i kommunen S är ett vanligt kommunalt bibliotek och har inte profilerat sig på något sätt.

4.2.2 Kontakt med det litauiska biblioteket

Kontakten med det litauiska biblioteket i kommunen L fick jag med hjälp av en bekant som är bosatt i kommunen L. Sedan tog jag själv kontakt med en av bibliotekarierna per e-post. Jag skickade e-post och presenterade mig själv och berättade att jag söker två intervjupersoner som är barnbibliotekarier och arbetar bl.a. med inköp av barnmedier, och att intervjun kommer ingå i en magisteruppsats. Jag berättade att jag vill göra intervjuer i telefon. Biblioteket i kommunen L är också ett vanligt kommunalt bibliotek som inte profilerat sig på något sätt.

4.2.3 Förberedelser och genomförande av intervjuerna

Ca en vecka innan intervjun berättar jag för informanterna att syftet med intervjun är materialinsamling för en magisteruppsats och att intervjun handlar om litteraturinköp för barn i åldrarna ca 6 till 12 år, närmare bestämt från den åldern när barn redan har börjat läsa själva, fram till åldern innan de börjar läsa ungdomslitteratur. Jag är inte intresserad av ungdomslitteraturen. Jag berättar däremot inget om syftet och problemformuleringar i uppsatsen, och säger inte att den handlar om barnbibliotekariernas syn på barns läsning.

Innan jag genomför intervjuerna med de riktiga informanterna testar jag intervjuguiden på en vuxen familjemedlem. Jag ber vederbörande att föreställa sig vara en bibliotekarie som bl.a. köper in böcker för barn, och berättar om syftet med intervjun. Sedan ställer

jag mina frågor och lyssnar på svaren. Målet med denna övning är att känna efter om jag känner mig bekväm med att ställa de frågor som jag tänkt, och om jag får svar av den typen som jag tänkt mig. Det är också viktigt att testa frågorna för att se om jag inte får någon sorts försvarsreaktion från informanten mot frågorna. Samtidigt passar jag på att testa inspelningstekniken.

Jag är också tydlig med att jag är intresserad av deras personliga åsikter och tankar kring litteraturinköp, och inte av arbetsplatsens praxis eller policy. Vad samtalet kommer att handla om i stort sett får informanterna veta i förväg, men frågorna som ingår i intervjuguiden får de höra först vid intervjutillfället. Intervjuerna med de svenska bibliotekarierna sker i vanlig samtalsform i ett enskilt rum på deras arbetsplats och spelas in med inspelningsprogrammet på I-phone för senare utskrift. Intervjuerna är ca 45 minuter långa.

Jag funderar på om jag skall skicka intervjufrågorna till de litauiska informanterna för att de skall hinna fundera kring frågorna innan de svarar mig. Jag tänker att samtal och intervju i telefon med en person som man aldrig träffat förut och som man inte ser under samtalet kan vara svår att få igång och att jag riskerar att få korthuggna svar. Det är känt att intervjuer som sker ansikte mot ansikte blir mer naturliga, man har möjlighet att använda sig av kroppsspråk och leva sig in i samtalet på ett bättre sätt. Intervjuer som görs via telefon brukar bli kortare än de som görs ansikte mot ansikte.⁵³ Därför tänker jag att om informanterna får intervjufrågorna i förväg och hinner fundera kring dem, så kan jag få utförligare svar. Men telefonintervjun har även goda sidor, som att informanten har en större känsla av anonymitet, och berättelsen störs inte av åsynen av t.ex. bandspelaren. Jag väger fram och tillbaka och stannar vid samma upplägg som för intervjun med de svenska bibliotekarierna – att berätta om syftet för intervjun och upplägget i stora drag i förväg, och ställa mina frågor först vid intervjutillfället – för att göra villkoren för intervjun så likvärdiga som möjligt.

Av praktiska och ekonomiska skäl väljer jag att göra intervjuerna med de litauiska bibliotekarierna via telefon. Via mail kommer jag och informanterna överens om lämplig tid för två telefonintervjuer. Jag använder mig av en högtalartelefon och spelar in ljudet på min I-phone. Intervjuerna genomför jag själv på litauiska som är informanternas första språk, eftersom jag behärskar det språket själv. Telefonintervjuerna är ca 30 minuter långa. Det inspelade intervjumaterialet skriver jag ut på litauiska i sin helhet. De delar som jag använder i min analys översätter jag till svenska.

4.2.4 Analys och presentation av materialet

För att kunna analysera materialet läser jag igenom intervjuerna och markerar nyckelord i informanternas berättelser. Därefter tittar jag på fraser och resonemang där nyckelorden återfinns, och sorterar dem i olika teman, och analyserar utifrån mitt teoretiska perspektiv om det pragmatiska, det traditionalistiska och det emancipatoriska förhållningssättet till läsningen. Namnen på informanterna i uppsatsen är fingerade, och informanterna är informerade om detta. Alla informanter är kvinnor.

---

⁵³ Tjora, Aksel (2012). *Från nyfikenhet till systematisk kunskap*, s.108-109.

4.3 Metoddiskussion

Jag gör fyra intervjuer med barnbibliotekarier på två bibliotek. En av anledningarna till att jag inte intervjuar fler personer eller letar reda på fler än två bibliotek är att jag vill få en begränsad mängd data som är möjlig att behandla inom ramen för en liten undersökning, vilket en magisteruppsats är. Jag litar på att fyra kvalitativa intervjuer ger mig tillräckligt med varierat material för min analys. Med begränsad mängd material kan jag gå in på djupet när jag presenterar och analyserar informanternas utsagor. Jag anser att det har blivit så som jag räknat med, att jag har fått tillräcklig variation med data för att kunna göra en analys.

Under intervjun får informanterna frågor kring hur de resonerar och gör kring medieinköp, fast det jag vill är att utläsa vad de har för förhållningssätt kring barns läsning, det vill säga motiven bakom deras handlingar. Frågorna är formulerade brett och öppna, därför att jag vill få informanternas eget ordval kring vad de anser är viktigt med barns läsning. Jag anser att jag har lyckats att få in det material som jag behöver och att svarsvariationen är tillräckligt stor.

Informanterna Ida och Sara jobbar för närvarande på samma arbetsplats som jag. När jag bestämmer mig för att tillfråga dem att ställa upp för intervjun tänker jag att vi har åtskilda arbetsuppgifter och att jag varken har kunskap eller insikt i deras arbetssätt. Jag har jobbat på biblioteket i kommunen S endast en kortare tid och har inte hunnit komma in i personalgruppen helt och hållet. Jag tänker att det faktum att vi arbetar på samma bibliotek inte påverkar min förståelse för deras resonemang, och inte heller deras vilja att visa upp delar av sitt arbete för mig, och dölja andra delar. Det visar sig vara riktigt. Under intervjun får jag höra mycket information och tankar som är helt nya för mig, och jag får inblick i barnbibliotekariernas arbete på ett sätt som jag inte hade förut.

Intervjuerna med de litauiska bibliotekarierna Lina och Rasa genomförs via telefon av praktiska och ekonomiska skäl. Jag är orolig över att det kan bli svårt att föra ett ledigt samtal via telefon med personer som jag aldrig har träffat förut, att samtalet blir trögt och att jag blir bemött med ovilja. Jag oroar mig även för det tekniska med att göra telefonintervjun och spela in det. Jag har ingen möjlighet att använda I-phone för ett långt utlandssamtal av kostnadsmässiga skäl, och vill inte laborera med appar för inspelning av eget samtal. Till slut väljer jag att leta reda på en högtalartelefon och spelar in samtalet med inspelningsfunktion på I-phone. Jag testar ljudet och inspelningskvaliteten innan jag ringer upp informanterna. Den tekniska kvaliteten på inspelningen blir bra och jag kan utan några problem göra utskrift av samtalen. Det blev ”ohörbart” bara på ett ställe. Telefonintervjuerna blir något kortare än intervjuerna på plats.

Under arbetet med analysen av materialet upptäcker jag däremot ett metodiskt misstag av annan karaktär. Den gäller en av telefonintervjuerna. Under analysen av intervjumaterialet börjar jag lägga märke till att samtalet med Rasa inte riktigt handlar om det som jag ställer frågor om. Det faktum att Rasa i vissa fall missförstår mina frågor kan bero på att jag inte haft möjlighet till direkt kontakt med henne innan intervjutillfället. Jag har inte haft kontakt med henne per e-post och inte presenterat syftet med intervjun några dagar i förväg som jag gjort med andra informanter. Det är hennes kollega och närmaste chef Lina som jag har brevväxlat med via e-post en tid

innan intervjun. Det är Lina som berättar för Rasa vad intervjun kommer att gå ut på. Min första kontakt med Rasa är i telefon i samband med själva intervjun. Då presenterar jag syftet och upplägget, men det är nog alldeles för tätt in på samtalet. Och naturligtvis ställer jag samma frågor till Rasa som till alla andra, men jag missar förberedelsen till intervjun, och får genast sämre utfall. Jag får svaren på mina frågor och vid själva intervjutillfället märker jag inte att något är konstigt. Under analysarbetet ser jag dock att det är en skillnad mellan detta intervjuresultat och de övriga, och att det är en metodisk miss att inte ha haft kontakt med Rasa ett tag innan intervjun. Men hon resonerar ändå kring det som intresserar mig och jag kan använda materialet i min undersökning.

Respondenterna Ida och Sara jobbar båda två på samma svenska bibliotek, och respondenterna Lina och Rasa jobbar på samma litauiska bibliotek. Jag vill undersöka två bibliotek från olika länder, och undersökningen fokuserar på informanternas individuella syn och tankar kring inköp. Jag upplever att jag får personliga svar, och att svaren skiljer sig sinsemellan. Under arbetet med materialet ser jag ändå att i vissa avseenden kan bibliotekariernas förhållningssätt vara präglade av det arbetssättet som man har på arbetsplatsen. Ett exempel kan vara att både Ida och Sara lägger stor vikt vid inköp på efterfrågan från barnen. Och att både Lina och Rasa är så mycket fokuserade på att lyfta fram kvalitetsböcker. Det är inte uteslutet att jag kunde ha fått ännu större spridning och variation i svaren om jag valt att ta med ett större antal bibliotek.

5. Empiriredovisning

Jag valde att göra intervju med två barnbibliotekarier som jobbar på ett folkbibliotek i Sverige i S kommun, och med två barnbibliotekarier som jobbar på ett kommunalt bibliotek i Litauen i kommunen L. Både de svenska och de litauiska bibliotekarier som jag har valt att intervjua har långt erfarenhet av arbete som barnbibliotekarier och alla jobbar på huvudbiblioteken. Som en del av sina arbetsuppgifter har alla intervjuade bland annat ansvar för att köpa in barnlitteratur till huvudbiblioteket.

Jag börjar med att kortfattat berätta om kommunerna där mina informanter är anställda. Därefter kommer jag att säga några generella ord om hur inköpen går till på dessa bibliotek. Detta kan vara bra att känna till eftersom det är stor skillnad mellan de svenska och de litauiska biblioteken om man tittar på inköpsrutinerna.

En liten undersökning ger utrymme till att presentera data för varje respondent för sig och göra det relativt utförligt. Detta kommer att göra nedan, där jag tematiserar respektive respondents svar. Sedan kommer jag att strukturera och analysera materialet utifrån modellen för det pragmatiska, det traditionella och det emancipatoriska förhållningssätten.

5.1 Biblioteket i den svenska kommunen S

Den svenska kommunen S har ca 67 000 invånare. Förutom huvudbiblioteket i kommunens centrum har biblioteket två filialer. Antalet anställda är 35, och antalet besök på huvudbiblioteket är ca 20 000 i månaden. En viktig del av bibliotekets verksamhet är riktad mot barn. På huvudbiblioteket är hela entréplanen ägnad åt barnavdelningen. En del av rummet är anpassad för små barn där de själva kan bläddra bland bilderböcker i trågen och leka i lekvänliga miljöer. Resten av barnavdelningen är indelat i öar med skönlitteratur för tre åldersgrupper (6 till 9 år, 9 till 12 år och ungdom) och en del av rummet tas upp av faktaböcker. Skönlitteraturen för respektive åldersgrupp är uppställd dels alfabetiskt, dels efter teman eller svårighetsgrad för att underlätta för barnen att hitta själva.

I sin biblioteksplan⁵⁴ säger kommunen att bibliotekets utbud av media inte skall vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur, att biblioteket skall erbjuda ett brett sortiment av böcker och andra medier. I den dagliga verksamheten skall biblioteket vägleda den som söker information, kunskap och läsoplevelser. Biblioteksplanen lyfter fram barn och unga som prioriterad målgrupp för bibliotekets verksamhet. Målet för verksamheten riktad mot barn och unga är bland annat att nå alla barn och erbjuda ett brett utbud av medier för lustläsning och eget kunskapande.

---

⁵⁴ Biblioteksplan i kommunen S. Referensen lämnas av författaren på begäran.

5.2 Biblioteket i den litauiska kommunen L

Den litauiska kommunen L har ca 43 000 invånare. Huvudbiblioteket ligger i kommunens centrum som är en liten anrik stad, och biblioteket har 29 små filialer ute på landsbygden. Antalet anställda bibliotekarier är 51. Antalet besök är ca 3000 i månaden på huvudbiblioteket. På barnavdelningen kan man låna medier hem, det finns sal där man kan sitta och läsa på plats, och det finns internetdatorer för barn. Både privatpersoner och förskolegrupper och skolklasser besöker biblioteket. Biblioteket samarbetar med dagcenter för funktionshindrade barn och har ett ”leko-tek” i sina lokaler.

Biblioteket har utarbetat en egen verksamhetsplan.⁵⁵ Målet med verksamheten sätts i större sammanhang som europeisk integration och utveckling av ett öppet och demokratiskt samhälle. Biblioteket skall svara mot allmänhetens behov av information och kultur och skapa förutsättningar för livslånga studier. Verksamhetsplanen talar inte specifikt om barn eller unga som målgrupp och lyfter inte upp någon verksamhet som riktar sig just mot denna målgrupp.

5.3 Rutinerna kring medieinköp

Jag kommer att inledningsvis presentera det praktiska tillvägagångssättet kring inköp av böcker vid litauiska och svenska bibliotek, eftersom man jobbar på olika sätt. Det praktiska tillvägagångssättet och de ekonomiska förutsättningarna vid inköp av barnmedia är inte föremål för min undersökning. Ändå vill jag säga ett par ord om detta. Då blir det lättare att förstå svaren på intervjufrågorna och bilda sig en uppfattning om bibliotekariernas arbetssätt.

Folkbiblioteken i Sverige och Litauen arbetar utifrån helt olika ekonomiska förutsättningar. Jag kommer att utgå från att folkbiblioteken i båda länderna arbetar utifrån att de har ekonomiska begränsningar och att bibliotekarierna inte kan köpa in ”allt”.

De svenska bibliotekarierna köper in media huvudsakligen från en leverantör: BTJs lista. Biblioteket får listan två gånger i månaden. Listan presenterar de flesta nyutkomna böcker med en kort innehållsbeskrivning och omdöme om boken. Omdömet är skrivet av en lektor som är anlitad av BTJ och inte av förlaget. Man kan oftast bilda sig en god uppfattning om boken är bra eller undermålig. BTJ-listan kommer varannan vecka, vilket innebär att biblioteket köper in nya böcker två gånger i månaden. Förutom att köpa det som erbjuds på listan så gör biblioteket kompletterande inköp efter till exempel läsarnas inköpsförslag, och i vissa fall kan biblioteket använda sig av andra leverantörer också.

Det litauiska biblioteket får medieanslag fyra gånger om året, och det är då – fyra gånger om året – man gör bokinköp. Till sin hjälp har bibliotekarien en lista över nyutkomna böcker. Listan återfinns på Nationalbibliotekets hemsida. Listan sammanställs löpande månadsvis allteftersom böckerna kommer ut och den är tillgänglig på Internet. Listan innehåller endast bibliografisk information om boken och

---

⁵⁵ Verksamhetsplan i kommunen L. Referensen lämnas av författaren på begäran

har alltså varken innehållsbeskrivning eller omdöme. Inköpsansvarig bibliotekarie får bilda sig en första uppfattning om boken utifrån författaren, förlaget, översättaren och illustratören, och sedan söka sig vidare till förlagets information om böckerna eller recensioner i media. Som bekant så recenseras endast en bråkdel av titlarna i media, och recensionerna kommer med fördröjning. Bibliotekarien lägger ner mycket tid på att hitta information om titlar som skall köpas in. Det bör dock tilläggas att utgivningsvolymerna i Litauen är mycket mindre än vad de är i Sverige.

5.4 Samtal med barnbibliotekarien Ida

Ida jobbar som barnbibliotekarie på S bibliotek i Sverige. Hon har jobbat på samma bibliotek i tolv år. Ida jobbar mot olika låntagargrupper som kommer till barnavdelningen på biblioteket och planerar och genomför programmen som erbjuds för barn och ungdomar på biblioteket. Till exempel har hon biblioteksvisningar för sexåringar som börjat skolan, hon leder informationsmöten för mammor med bebisar, hon träffar ungdomar med dyslexi. Ida håller i boksamtal och föreläsningar för förskole- och skolpedagoger. Tillsammans med andra barnbibliotekarier på sin arbetsplats är hon delaktig i inköp av medier.

5.4.1 Efterfrågan styr

På intervjufrågan om vilka böcker Ida alltid vill köpa in när de finns att köpa säger Ida att hon upplever att ”vi köper i princip allt som kommer på listan”. Med det menar hon att biblioteket köper in alla barntitlar som ges ut och som erbjuds biblioteken genom BTJ. Det är Idas första spontana svar på vad barnavdelningen på hennes arbetsplats köper in till biblioteket, och det är ”allt”.

Ida berättar vidare att hon försöker vara lyhörd för vad som lånas mycket. Det som barnen vill ha och det som lånas mycket skall biblioteket ha. Populära böcker köps in i många exemplar, det kan handla om 15 exemplar av samma titel. Anledningen till att man köper in dessa populära titlar i så stora volymer är i första hand att de är efterfrågade, och inte på grund av några andra kvaliteter. Jag tolkar det som att Ida anser att det är viktigt att barnen läser mycket, och vill kunna ge dem många böcker att läsa, utan att lägga någon större vikt vid vad det är de läser. Ida förtydligar det vid ett tillfälle i intervjun:

”Man försöker vara lyhörd för vad det är som lånas mycket. [...] Mycket styrs av efterfrågan, vi vill att det skall finnas inne.”

Ida berättar också att hon upplever som att barnavdelningen på hennes bibliotek särskilt vill uppmuntra killar till att läsa. Detta gäller även i ett bredare sammanhang, att det uppmärksammas i samhällsdebatten att killar läser mindre än flickor, och att killar tenderar att ha sämre resultat i skolan. Det är lätt att förstå att biblioteken också kan känna en viss press på sig att försöka få denna grupp att läsa. Biblioteket vill erbjuda killarna allt vad de kan tänkas gilla, bara de läser. Ida är medveten om att hennes bibliotek verkar göra på det viset, och hon problematiserar detta sätt att arbeta på:

”[jag funderar på] hur kommer det sig att vi köper så många ex av populära böcker som riktar sig till killar. Jag tycker inte att vi köper lika många ex av böcker som riktar sig till tjejer. Populära. [...] Killar, vi vill uppmuntra killar att läsa”.

Det framkommer av intervjun att Ida är medveten om att det inte är så hög kvalitet på de här böckerna, men att de köps in i stora mängder just för att få barnen (främst killar) att frivilligt läsa mycket.

5.4.2 När kvaliteten gör sig påmind

Samtidigt är det inte så enkelt som att biblioteket köper in allt som är populärt bland barnen. Ida problematiserar detta förhållningssätt:

”Jag brukar ställa mig själv frågan – hur kommer det sig att vi köper så många ex av böcker som riktar sig till killar. Jag tycker inte att vi köper lika många ex av böcker som riktar sig till tjejer. Populära. [...] och så tycker vi att tjejböckerna [är] inte så ... dessa älvor⁵⁶, kanske inte så hög kvalitet på det, så vi tenderar tycker jag att hålla igen där[...] som inte håller kvalitet fast vi vet att de, jag menar att jag tror inte att det är så stor skillnad på dem och Lasse Maja⁵⁷ egentligen. Kvalitetsmässigt. Men vi gör någon form av att det är prinsessigt [...] att det är något negativt. Så där tycker jag [...] att vi skall vaksamma på det, hur vi faktiskt tänker. [...] Ja, på att vi inte bara generellt så här, ja det blir 15 Lasse Maja och så blir det 5 där för de vill läsa, men att man tänker, väljer att inte ta så många av den här för att det är en tjejbok [...] Jag tycker att det är intressant och jag vill att man reflekterar kring det, att tjejböcker har lägre status, det är så omedvetet.”

Ida säger att de populära böckerna inte riktigt håller bra kvalitet. I det här resonemanget tar Ida upp kvalitetsperspektivet parallellt med genusperspektivet. Ida säger att när de anser att de populära böckerna har sämre kvalitet så köper biblioteket 5 exemplar istället för 15 som annars är det vanliga med de böcker som lånas mycket. Samtidigt tar Ida upp det faktum att biblioteket ”håller igen” på de populära tjejböckerna om älvor, men inte på de populära killböckerna om Lasse Maja, fast kvalitetsmässigt är det egentligen inte så stor skillnad på dem. Ida lyfter fram den omständigheten att litteraturkritik och uttalanden blir mera kritiska och restriktiva mot tjejiga böcker än mot killiga.

Det verkar vara viktigare att den grupp som behöver uppmuntras till läsning skall läsa, och då ser man mellan fingrarna på kvaliteten på böckerna som de läser. Ida tar ändå upp sina funderingar kring kvaliteten på de populära böckerna och önskar att den vore bättre. Man vill helst ge barnen böcker av bra kvalitet.

---

⁵⁶ Daisy Meadows bokserier om älvor.

⁵⁷ Martin Widmarks bokserie om LasseMajas detektivbyrå.

När jag frågar vad det är för litteratur som biblioteket väljer bort, tar Ida upp begreppet kvalitet igen. Ida säger att hennes bibliotek väljer att inte köpa in titlar om det framkommer på BTJs lista att de är ”uppenbart dåliga”:

”Det är bara kvalitetsmässigt som vi stryker böcker egentligen. Den får dålig recension helt enkelt det kanske är faktafel, det kanske är oengagerande, eller är väldigt väldigt lokalt, eller både text och bild är dåligt.”

Hon kommer inte med några vidare funderingar kring vad kvalitet på böckerna är, och varför det kan vara viktigt med kvalitet.

5.4.3 Säga ja till det som intresserar barnen och ja till mångfalden

Ida berättar att på hennes bibliotek försöker man dela in Hcf (6-9 år) böcker i separata hyllor, så att ”börja läsa” böcker skall stå för sig, ”lättlästa böcker” för de barn som börjat få flyt i läsningen skall stå för sig, och lite mer avancerade kapitelböcker för sig: ”Vi försöker dela upp Hcf böcker så att det blir lättläst och börja läsa och läsa själv.” Allt detta görs för att underlätta för barnen att själva hitta till rätt hylla, där böcker med rätt svårighetsgrad står. På avdelningen Hcg (9-12 år) är böckerna inte indelade efter svårighetsgrad på samma sätt, eftersom de äldre barnen är bättre på att själva hitta på biblioteket: ”På Hcg hittar de själva på ett helt annat sätt.” På Hcg är böckerna indelade efter ämnen och teman. Detta också för att underlätta för barnen att utan bibliotekariens hjälp hitta sin favoritläsning. Genom att tydligt dela upp böckerna i biblioteksrummet underlättar man för barnen att hitta.

Ida berättar att biblioteket har ekonomisk möjlighet att köpa in allt. Ida säger att hon och hennes kollegor på barnavdelningen har ekonomiska förutsättningar och vill vara lyhörda för vad barnen efterfrågar:

”Vi köper in på förfrågan, vi är väldigt noga med att ta in det som låntagarna vill ha.”

Ida poängterar att på hennes bibliotek är man generös med att köpa in böcker på förfrågan från barnen. Barnen får lämna inköpsförslag, dvs. önska sig böcker som de vill läsa och som biblioteket inte har köpt in. Biblioteket köper in det mesta som kommer in som inköpsförslag. Barnen på biblioteket kan få tillgång till det som de uttryckligen har önskat sig.

Det kan dock göras undantag från denna generösa syn på att man skall köpa in allt som barnen vill ha:

”[på inköpsförslag] har vi inte tagit in all manga, därför att vi tyckt att det varit sexistiskt, just manga, då har vi sagt nej.”

Bevekelsegrunden för att välja bort den här sortens litteratur (sexistisk) är inte av kvalitativ karaktär. Här är tankegången liknande den då Ida säger att man skall vara vaksam och observera att man tänker att det som är tjejigt och prinsessigt är negativt,

och det som är grabbigt är mera välkommet. Att tjejböckerna har lägre status, och att detta är så omedvetet.

I fallet med sexistiska mangaböcker handlar det om att Ida är observant mot förlegad kvinnosyn som smyger sig på i ungdomslitteraturen. Iakttagelsen att man omedvetet ger tjejböcker lägre status handlar om synliggörandet av snedvridet genusperspektiv som kommer till uttryck i barnlitteraturen.

När Ida funderar kring vilka böcker som biblioteket inte skall ha, vilka böcker som väljs bort, säger hon att hon inte anser att det finns några andra, moraliska, kriterier att välja bort böcker. Böckerna skall inte väljas bort på grund av innehållet heller. Ida berättar att det händer då och då att låntagare kommer och påpekar att biblioteket borde ta bort vissa böcker på grund av innehållet, där låntagare uppfattar innehållet som oacceptabelt:

”Och annars så tycker inte jag att det finns några egentligen moraliska, vi har, vi får ju ibland påpekanden från låntagarna att de inte tycker att vi skall ha vissa böcker, och det kan jag inte ställa mig bakom, för det blir så personligt färgat av dem, när man tittar på de där böckerna så det kan ju vara just böcker om samkönade par i bilderboken, och vi censurerar inte sådana böcker, tvärtom, vi skall lyfta fram dem. Men det kan vi få påtryckningar på att vi inte skall ha det.”

Bibliotekarien vill inte att läsningen inskränks i konventionella ramar. Biblioteket vill erbjuda läsaren flera alternativ av läsning, av kunskap, och det är en förutsättning att barn genom att få tillgång till olika kunskaper, så småningom lär sig att värdera dem och förhålla sig till dem.

Ida säger också att biblioteket väljer även att köpa in och ha smala böcker som bibliotekarierna tror kan intressera vissa läsare, som handlar om andra kulturer och olika ämnen.

5.5 Samtal med barnbibliotekarien Sara

Bibliotekarien Sara arbetar på biblioteket S som barnbibliotekarie, och hennes huvudsakliga målgrupp är ungdomar. Hennes huvudansvar är programverksamhet för ungdomar, men hon gör lite av varje också, som alla på biblioteket. Sara har biblioteksvisningar för sexåringar, boksamtal med elever från alla skolor och alla årskurs i kommunen, från ettan till gymnasiet. Sara ger boktips på bibliotekets hemsida. Tillsammans med sina kollegor är hon delaktig i bokinköp. Sara har jobbat som barnbibliotekarie i S kommun i fem år, och innan dess jobbade hon ett par år som skolbibliotekarie i en annan kommun.

5.5.1 Utbudet skall vara brett

Sara inleder med att säga att hon tycker att läsaren på biblioteket skall kunna hitta allt:

”Det skall vara så brett som möjligt, man skall kunna hitta i princip allt.”

Hon vill att utbudet av litteratur på biblioteket skall vara brett. När hon köper in böcker tänker hon på att biblioteket skall sträva efter att bredda utbudet och köpa in mer av den litteratur som man inte har:

”När man köper in böcker kan man tänka ju att man skall bredda, oh, vi har inte så mycket av den här sortens böcker, vi köper några fler.”

Har biblioteket ett brett utbud av litteratur så kan det bidra till att barnen hittar något att läsa som passar just dem. Och bibliotekarien kanske inte bryr sig så mycket om vad som ingår i bredden, så länge barnen har mycket att välja på. Sara vill medvetet arbeta för att bredda beståndet, och det återkommer hon till vid flera tillfällen under samtalets gång. Man kan vilja ha ett brett utbud för att barnen skall kunna utforska och utveckla sina egna intressen, inhämta nya kunskaper. ”Man skall kunna hitta i princip allt,” – säger Sara.

Sara berättar att hon tidigare jobbade på en av bibliotekets S filialer. Filialen hade en begränsad budget, och bibliotekarierna fick prioritera inköpen på ett annat sätt än på huvudbiblioteket. Då valde man att i första hand köpa in den typ av böcker som det lånades mycket av, och hoppa över sådant som hade lite utlån. Barndeckare var ett exempel på böcker som inte lånades ut så bra på filialen, och då valdes dessa oftast bort vid inköp. När man har utlån som främsta vägledande motiv för att välja och välja bort strävar man efter att få barnen att läsa mycket, och frivilligt, utan att bry sig så mycket om vad det är barnen läser.

Och omvänt, har man mycket pengar att handla för, då behöver man inte gå endast efter utlån:

”[...]man skulle ju kunna köpa allt, man behöver inte tänka på att köpa in bara det som lånas jättemycket. Man kan ha lite smalare”.

Den här utsagan visar att den pragmatiska aspekten är viktigare än annat. När man har begränsade resurser köper man in det som lånas ut mycket, och först när resurserna är större kan man tänka på andra behov – i det här fallet att köpa in smalare litteratur.

Ett annat exempel som Sara ger på böcker som väljs bort vid inköp är fortsättningsdelar på serier där första delen inte har några utlån alls. Då är det självklart att man inte skall köpa in fortsättningen. Biblioteket skall ha det som lånas, och har inget behov av att samla på det som inte lånas.

På samma sätt som Ida anser även Sara att det är viktigt att köpa in böcker efter barnens inköpsförslag:

”Sedan så tycker jag att det är himla kul att köpa in böcker som de själva vill ha, för de blir ju så glada. Många förstår ju inte att de kan lämna in inköpsförslag /?/ som vi inte har, och så köper vi in den åt dem. Det är jätteroligt.”

Sara säger senare under samtalet att hon inte kan dra sig till minnes att hennes bibliotek har behövt säga nej till något inköpsförslag från barn. Hon menar att barnen frågar oftast efter de populära böckerna, och det är sällan något konstigt med dem.

5.5.2 Helst inga stereotyper eller snäv moral

Resonemang som kan relateras till litteraturens kvalitet, strävan att förmedla ett visst kulturarv, bildningsfunktion kommer först när jag frågar om vilken litteratur Sara skulle välja bort om hon fick bestämma helt själv, och vilken sorts litteratur hon köper in motvilligt. Då tar hon upp några kriterier som har med litteraturens kvalitet att göra och som är viktiga för henne.

Sara säger att hennes bibliotek väljer bort böcker som har fått dåligt betyg på BTJs lista där alla böcker får omdöme av en lektor. Sara säger att om boken har fått dåligt utlåtande så väljer biblioteket att inte köpa in den:

”Det skulle väl vara om det är mycket könsstereotypt kanske, att det har fått dåligt betyg, men det är väldigt sällan det är dåliga betyg på böckerna. Då tar man ju bort den.”

Dåligt utlåtande är att likställa med dåligt kvalitet på boken. Som bibliotekarie väljer man bort böcker som fått dåligt betyg för att man inte vill ha litteratur av dålig kvalitet på biblioteket. Det är ett tänkande som hör till det traditionalistiska synsättet.

Sara talar om kvalitet när det gäller lättlästa böcker, också:

”[...]de där lättlästa böckerna är ofta väldigt så där stereotyp [...] Och det tycker jag är tråkigt. Men man måste ju ändå, man måste ju ha lättlästa böcker också, det kommer ju inte ut så jättemycket. Så då får man ju köpa dem ändå då.”

De lättlästa böckerna har ofta dåligt kvalitet innehållsmässigt. Sara tycker att de är stereotypa. Av den anledningen vill hon inte så gärna ha dem och skulle vilja välja bort dem. Sara säger ändå att man måste ha lättlästa böcker, och därför köper hon in dem i alla fall, oavsett bristande kvalitet. De lättlästa böckerna fyller sin funktion, de läses av barn som har svårt att tillgodogöra sig en mer komplicerad text. Utan lättlästa böcker skulle denna grupp läsa ännu mindre och utveckla sin läsförmåga sämre. Att man läser anses viktigare än vad man läser.

På fråga vad hon skulle välja bort helt vid inköp säger Sara, att om hon skulle välja helt själv, så skulle hon inte köpa tydligt religiösa böcker av moraliserande karaktär:

”För mig själv så är det ju tydligt religiösa böcker. Det är svårt. Om jag skulle välja helt själv, om det skulle vara någon som

genomsyrades mycket av religion så att det blev nästan lite påtryckande när man läser den. Sådär moraliskt och så. Då skulle jag kanske inte köpa den. Men sedan om någon frågar efter den, så skulle jag, men i första hand skulle jag ha svårt att köpa en sådan bok.”

Att ta avstånd från religiösa sätt att se på världen och att vilja avstå från att förmedla religiösa synsätt till andra genom litteratur är att föra vidare en viss kulturarv – sekulärt.

Sara säger att hon känner motvilja mot att köpa in könsstereotypa böcker, och rasistiska:

”Ja, rasistiska. Och sådana som överhuvudtaget mot minoritetsgrupper, gör sig lustiga över någon speciell, över indianer eller vad som helst. Då blir det ju svårt att köpa in sådana böcker.”

Sedan förklarar Sara att tydligt rasistiska böcker inte erbjuds via BTJs lista. Längre fram förtydligar Sara sitt ställningstagande till religiösa böcker och säger att om någon läsare skulle fråga efter en sådan bok och lämna ett inköpsförslag, så skulle Sara köpa in den:

”Till syvende och sist så blir det mycket av det som de själva efterfrågar.”

Jag frågar Sara om hon brukar lyfta fram några böcker på biblioteket för att de skall synas och bli mer utlånade. Sara säger att det inte riktigt finns någon sådan typ av böcker, men som svar på denna fråga kommer hon in på böckernas kvalitet, när hon berättar vilka böcker hon brukar skylta med på bibliotekets barnavdelning:

”Jag brukar lyfta fram sådana böcker som jag själv tycker är bra. Det kan jag göra. Det är roligt också. Om man nu skall visa böcker så är det kul att man ser böcker som man själv vet någonting om.”

Vi kommer inte in mer ingående på vad hon anser vara bra böcker. Men Sara säger att det blir lättare att tipsa barnen om böckerna, när man själv tycker att böckerna är bra.

5.5.3 Det skall finnas böcker för alla

Sara säger i början av intervjun att hon vill att barn på biblioteket skall kunna hitta i princip allt. Den här tanken återkommer hon till vid flera tillfällen under samtalets gång. Detta känns vara Saras ledmotiv i arbetet med urval av böckerna:

”Alla skall kunna känna igen sig i böckerna. Är man handikappad så skall man hitta böcker om andra personer som lever så, har man skilda föräldrar skall man hitta böcker om det, gillar man djur skall man hitta böcker om det. När man kommer till biblioteket så skall man se att det finns böcker som passar för mig. Både på utsidan, hur de ser ut, och innehållet. Man skall inte känna sig exkluderad när man kommer till biblioteket.”

Det tänker Sara på också när hon skyltar med böckerna:

”[...] jag brukar tänka på hur framsidorna ser ut, t.ex. att om jag skyltar med dem så försöker jag att få till att det är både pojke och flicka på framsidorna, och att olika grupper syns. Att det inte så där typiskt blonda svenska, att man kanske kan hitta lite andra på framsidan också. Jag försöker tänka så lite i alla fall, om det går.”

Sara är väldigt noga med att biblioteket skall uppfattas av barnen som en välkomnande plats. Hon vill att framsidorna av böcker som biblioteket skyltar med skall signalera att här finns det plats för alla barn – flickor, pojkar, ljusa och mörka, för alla intressen. Det är viktigt för Sara att barnen skall hitta böcker där de kan känna att det handlar om mig. På det viset gör man både att biblioteket blir till ett inkluderande ställe för barnen, och man skapar förutsättningar för barnen att utveckla egna intressen, hitta litteratur och ämnen som intresserar dem.

Genusperspektiv och könsstereotyper tänker Sara också på. Som ett exempel berättar hon att hon välkomnar böcker som har pojkar i huvudrollen där boken inte är en actionbok, utan som handlar om vanliga killar, om skolan och kompisar. Sara menar på att det finns en uppfattning att action-böcker får killar att läsa mer. Dessa böcker har en tendens att bli mycket stereotypa. Biblioteket kan inte undvika att köpa in dem, just för den pragmatiska läsningens skull. Men som motvikt vill Sara medvetet lyfta fram de böcker som inte är action, som inte är könsstereotypa i den bemärkelsen. Sara säger vid flera tillfällen att hon vill välja bort böcker om de är mycket könsstereotypa. Och som det var sagt tidigare, försöker Sara skylta med böcker som har både pojke och flicka på omslaget för att minska den skarpa indelningen i det som är tänkt för pojkar och det som är tänkt för flickor.

5.6 Samtal med barnbibliotekarien Lina

Bibliotekarien Lina jobbar som chefsbibliotekarie på barnavdelningen på kommunbiblioteket i det litauiska kommunen L. Hon har hela sitt yrkesvarksamma liv arbetat på samma bibliotek, och på barnavdelningen har hon jobbat i 25 år. Lina har huvudansvaret för att köpa in barnmedier till biblioteket. Lina säger att hennes arbete är också hennes hobby.

Vid inköp av medier gör Lina ett mycket stort eget urvalsarbete. Hon försöker få in information om böckerna från litteraturkritiker, recensioner i media och förlagen, och använder sitt eget omdöme. När böckerna skall köpas in går Lina in på listan över nyutkomna böcker på Nationalbibliotekets hemsida och bildar sig en första uppfattning om böckerna utifrån den. Sedan går hon in på de enskilda förlagens hemsidor för att läsa mer om titlarna. Lina bevakar löpande recensioner i media och deltar i informationsmöten för bibliotekarierna. Allt detta jobb utförs för att säkerställa att litteratur som hamnar på biblioteket har hög kvalitet, och för att inte missa böcker som har fått positiv kritik.

5.6.1 Bra böcker är viktigast av allt

Lina inleder sin berättelse med att säga att hon strävar efter att köpa in bra böcker till sitt bibliotek. Att köpa in bra böcker är viktigast av allt:

”Vi vill att det skall vara bra böcker, riktigt bra, att de skall vara värda att uppmärksammas, att de skall vara av bestående värde, det skall vara riktigt värdefulla böcker. I Litauen så kommer det tyvärr ut en stor mängd böcker som är lågkvalitativa. Det är av den anledningen som vi försöker att sålla bort, till en del i alla fall, man kan inte [köpa] allt. Det är nog inte så att det publiceras så pass stora mängder att man inte skulle kunna köpa in allt, men kvaliteten är skiftande, och ibland kan även böcker från ett bra förlag bli en besvikelse. Som jag ser det, vad en bra bok är, så försöker jag hitta sådana, och formulera kriterier [för en bra bok] för att utgå ifrån”

Lina är medveten om vad hon har för syn på barnlitteraturen och på vad hon vill att barnen skall läsa. Lina gör ett försök att definiera vad bra barnlitteratur är:

”Vad jag tycker är en bra bok? Jag tycker att en bra bok för barn är en bok som är intressant, enkel, men inte primitiv, både text och illustrationer skall vara bra, hela helheten. Att den skall vara intressant att läsa, rolig, att den skall berätta om saker av vikt. Inte primitivt, men på ett enkelt sätt, tillgängligt för barn, men på något sätt skall den vara rolig, glädjefull, det är så jag ser det.”

Redan i intervjuens början blir det tydligt att Lina vill absolut inte att barnen skall läsa vad som helst. Hon ser som sin och bibliotekets uppgift att sålla bort de böcker som är av låg kvalitet och hitta och skaffa de böcker som hon anser vara bra:

”Det kommer ut massor med böcker av dålig kvalitet i Litauen. Det är därför vi försöker att välja ut, någorlunda i alla fall, [...] det skulle vara möjligt att köpa in allt för utgivningen är inte så omfattande, men böckerna är av väldigt skiftande kvalitet, ibland kan man bli besviken även på ett bra förlag. Så jag brukar tänka noga vilka böcker är bra, jag letar efter sådana, funderar mycket vad jag har för kriterier för att klassa boken som bra bok.”

Lina följer recensioner i tidningar och tidskrifter för att få mer kunskap om böckerna, och hon säger att ”det känns problematiskt att man inte vet om nyutkomna böcker är bra.”

När det gäller ämnen som barnlitteraturen handlar om säger hon att hon inte anser att det finns några ämnen som är opassande för barn. Hon menar att allt är viktigt för barn:

”Det finns nog inte sådana ämnen [som vi inte vill ha på biblioteket], allt tycker jag är viktigt för barnen. Så vi vill bredda och köpa in böcker som handlar om ämnen som vi ännu inte har.”

Samtidigt går en stor del av hennes arbetstid och tankar åt att förhindra barnen från att läsa skräp genom att se till att dessa böcker inte kommer in till biblioteket. Intervjumaterialet visar på att Lina uppmuntrar läsning bara av en viss litteratur. Hon anser också att litteratur har bildningsfunktion, vilket man t.ex. kan utläsa ur hennes ord om att litteraturen skall handla om betydelsefulla saker som är framställda på ett sätt som är begripligt för barn.

På en explicit fråga om vilka böcker Lina väljer bort svarar Lina att det är svårt att säga om det finns någon sådan typ av böcker:

”Jag vet inte riktigt, sådana ges väl inte ut för barn, som skulle vara konstiga, i så fall kanske något slags brutala böcker, eller dåliga på något sätt, eller att förlaget slarvat med grammatiska fel och korrekturfel. Fast sådant ser man oftast när man redan har boken.”

Lina kommer inte på några andra kriterier som kan göra boken icke önskvärd än kvalitetskriterier.

Lina kommer in på funderingar kring det att barn och vuxna ofta har olika syn på vad en bra bok är, att de har olika smak. Lina berättar att det händer rätt så ofta att det kommer ut böcker som får bra vitsord från litteraturkritiker, och som är vackert formgivna och illustrerade. Men hon kan i vissa fall få en känsla att barnen kan tycka att boken är alldeles för komplicerad eller pretentiös:

”Vi kan välja bort böcker som verkar för komplicerade, trots att den fått bra recension av vuxna [...] där jag tror att den kan verka för högtravande för barn [...] barnens smak skiljer sig ofta från de vuxnas”

Barn och vuxna kan tycka så olika. På fråga om Lina i sådana fall tar sina inköpsbeslut utifrån barnperspektiv, säger hon att hon försöker att förena dessa två synsätt, barnens och ”proffsens”:

”Jag försöker att ta hänsyn till både barnens syn, och till proffsens bedömning. Det är ju ändå så att folk som läser mycket, de ser det på annat sätt, kritikerna. Så åker man till någon föreläsning och hör att ja, just det, denna bok som jag själv missade, den får en så jättebra kritik. Så då får man titta på den, vi är ju ändå konsumenter, vi får samla in all information, för att veta. Vi kan inte förlita oss helt på vårt eget omdöme, grunda allt på det.”

Hon är fullt medveten om att barnen kan ofta ha en annan uppfattning om vilka böcker som är intressanta att läsa. Men för Lina är det viktigast att biblioteket skall sträva efter att utveckla barnens goda smak för litteraturen genom att erbjuda böcker med goda estetiska och litterära kvaliteter.

5.6.2 Det skall vara roligt att läsa

Funderingar kring att det kan vara mindre viktigt vad barnen läser och att det är viktigast att de läser kommer när jag frågar om biblioteket köper in böcker på inköpsförslag från barnen. Då berättar Lina att hennes bibliotek försöker att ta hänsyn till barnens önskemål om vad de vill ha på biblioteket. Biblioteket fyller på med de titlar som är mest populära och som har mycket utlån:

”Vi försöker köpa in på inköpsförslag, man får fylla på på de som är mest populära, dagböcker, de går åt väldigt fort.”

Lina berättar också att hon inte vill missa några delar i en populär serie om häxan Lilli⁵⁸. Lina tycker inte att den serien är av särskilt högt kvalitet, men hon ser att den uppmuntrar till läsning, och därför köper hon in den:

”Och så har vi den där häxan, Lilli, den är illustrerad, de här böckerna måste vi köpa in vare sig vi vill eller inte, på något sätt uppmuntrar dessa böcker jättemycket till läsning. För barnens skull är vi i det här fallet jättenoga med att inte missa någon del i serien. Det är fängslande läsning, och våra barn läser serien faktiskt jättemycket. Det är nog inte den bästa litteraturen, det är äventyr, roligheter, men böckerna är väldigt uppskattade. Så då tar vi visst hänsyn till det.”

Lina köper in böcker trots att hon inte tycker att kvaliteten är tillräckligt bra, eftersom serien får barnen att läsa mycket och läsa frivilligt. Bibliotekariens uppfattning om bokens kvalitet får stå tillbaka.

5.6.3 I barnlitteraturen är alla teman viktiga

Lina återkommer vid flera tillfällen till att barnens smak skiljer sig från de vuxnas när det gäller läsning. Lina tar upp som exempel att hon kan ibland tveka om de böcker som ser väldigt konstnärliga ut och får mycket positiv kritik verkligen kommer att uppskattas av barnen. Lina säger att hon försöker att se på böckerna även med barnens ögon, och inte bara blint följa det som litteraturkritikerna säger. Bibliotekarien funderar på att barn skall ha möjlighet att inhämta nya kunskaper utifrån sina egna intressen och lära sig att förhålla sig till dessa kunskaper. När barnens uppfattning får stå i centrum blir inte ”proffsens” värderingar lika viktiga. Det är barnen som får ta in läsningen utifrån sina egna förutsättningar, och förhålla sig till det själva.

Lina säger att alla ämnen och alla teman som kan behandlas i litteraturen i stort är viktiga också för barn. Lina kan inte se att det skulle finnas några böcker som de inte vill ha på sitt bibliotek, i alla fall inte med tanke på ämnesval. Hon tycker att det tvärtom finns en hel del ämnen som inte är representerade i böcker för barn, ämnen som hon saknar i barnlitteraturen. Ett av sådana ämnen är böcker för barn som handlar om krig.

---

⁵⁸ Knister, bokserie om häxan Lilli.

I sådana fall där det dyker upp litteratur som handlar om ämnen som biblioteket ännu inte har, så köper de in det – bara för ämnets skull, för att bredda. I sådana fall tar hon mindre hänsyn till de kvalitativa egenskaperna hos böckerna.

5.7 Samtal med barnbibliotekarien Rasa

Rasa har jobbat som bibliotekarie på barnavdelningen i tjugofyra år. Hon säger att hennes arbete är också hennes hobby. Rasa berättar att hon arbetat på bibliotek i hela sitt yrkesverksamma liv. Hon började på ett bibliotek på landsbygden, sedan bytte till huvudbiblioteket, där hon bland annat jobbat på inköpsavdelningen, och de senaste åren jobbar hon på barnavdelningen och har inga planer på att byta jobb. Nu jobbar Rasa mycket i yttre tjänst, och är också delaktig i arbetet kring inköp av media.

5.7.1 Det är dags nu att läsa den riktiga boken

Samtalet med Rasa rör sig mest om att medarbetare på hennes bibliotek lägger ner mycket tid och omsorg på att erbjuda kvalitetsböcker för barnen. Det första hon säger på min fråga är: ”Vi vill såklart ha kvalitetsböcker”, och detta upprepar hon vid flera tillfällen under intervjun. Rasa ser kvalitetsbok som en sådan bok som har bestående värde och är inte bara intressant för en dag.

Rasa jobbar mycket i yttre tjänst. Hon säger att hon som bibliotekarie känner att det är hennes plikt att styra in och påverka barnen att välja en kvalitetsbok. Hon vill kunna erbjuda det som är av kvalitet, det som är bra. Rasa berättar att ibland kommer barnen till biblioteket och frågar efter en namngiven författare, och då tycker Rasa att det är roligt när det är bra litteratur. Annars berättar hon att hon vill styra upp och få barnen att t.ex. låta bli att välja lättlästa klassiker och välja originalberättelsen istället. Så här berättar Rasa:

”Då går vi längs hyllraderna och plockar fram böckerna som jag tycker passar, och det kan hända att jag visar samma böcker för barnet gång på gång, men det är ju så att barnet kanske säger nej till en bok ena dagen men tar den en annan dag. Och så tittar jag efter kvalitetsböcker, efter bra böcker. Det händer att barnen kommer och vet från början vilken författare de vill läsa. Det är roligt om det är bra litteratur de vill ha, är det sämre så brukar jag säga ungefär så, att om det till exempel är lättlästa klassiker, så säger jag att barnet inte skall välja det, att det är fel målgrupp. Om det är ett barn som inte är så duktig på att läsa ännu, då får det låna dessa lättlästa klassiker, då brukar jag övertala vid något senare tillfälle att det är dags nu att läsa den riktiga boken.”

Under samtalet med Rasa blir det väldigt tydligt att Rasa som bibliotekarie vill uppmuntra läsning av en viss sorts litteratur, den som hon benämner som ”kvalitetslitteratur” och som ”riktig” litteratur.

”Riktig bok, jag tänker så, om barnen läser lättlästa illustrerade klassiker, som är förenklade, så efter en sådan ”Skattkamarön”

erbjuder vi barnet en riktig ”Skattkamarön”⁵⁹. Där det är stort sidantal, där det är verkligen mycket text, och inte så att det är text på halva uppslaget och bild på andra halvan, och texten låter som om det var en kompis som återberättat allt. Och bra böcker, det är visst Lindgren⁶⁰ såklart, våran Paltanavicius⁶¹ går att läsa också, från början var Landsbergis⁶² böcker bra, de senaste produceras nog på löpande band. Och sedan, så klart, klassiker, Collodi, Rodari. Och ”Mamma Mu”⁶³, och ”Pettson”⁶⁴ såklart. Den svarta kissemissen⁶⁵, för sexåringar, och Memmuli⁶⁶ är väldigt omtyckta av barnen.”

Rasa arbetar för att utveckla barnens ”goda smak”.

5.7.2 Enkla böcker har också sin funktion

Rasa säger att de populära böckerna har sin betydelse för barns läsning också. När jag frågar vilken sorts böcker hennes bibliotek köper in motvilligt, säger hon att det är barbie-aktiga böcker och action-böcker som liknar filmen om Tom och Jerry. Rasa utvecklar inte resonemanget mer, men det hon tar upp visar på att hon uppmärksammar könsstereotyper i barnlitteraturen. Rasa kritiserar inte det uttryckligen, och det är ju inte ämne för vårt samtal, men det är möjligt att kritiken finns i bakhuvudet. Men dessa böcker behövs också, säger Rasa:

”De behövs, för barnen är ju så, vissa barn vill inte ha dem, och andra vill ha dem”

”Vi vill inte köpa in barbie-aktiga böcker, men barnen tycker ju om dem, och med tiden [förändras] smaken. Om de [barnen] kommer hit, så förändras smaken, de stannar inte kvar vid barbie-böckerna hela livet”

Rasa är beredd att inte bry sig vad det är för sorts litteratur barnen läser, bara de vill läsa. Fast visst har hon kvalitetstänkandet i bakhuvudet hela tiden, för hon ursäktar läsandet av populära böcker med förhoppningen att de kommer att leda till bättre litteratur.

Samma resonemang för hon kring böcker som kan benämnas som ”lättlästa klassiker”, dvs. återberättade och förenklade versioner av de stora romanklassikerna. I Litauen kommer de ut i rikligt illustrerade utgåvor och kallas därför för illustrerade klassiker. Felet med de där böckerna, enligt Rasa, är att de har så lite text, och texten är torftig:

---

⁵⁹ Stevenson, Robert Louis (första gången på svenska 1887). *Skattkamarön*.

⁶⁰ Astrid Lindgren

⁶¹ Selemonas Paltanavicius, samtida litauisk naturvetare och barnboksförfattare.

⁶² Vytautas V. Landsbergis, samtida litauisk allkonstnär och barnboksförfattare. På svenska: Vytautas V. Landsbergis (2006). *Dominic – den förälskade hästen*. Stockholm: Trasten.

⁶³ Jujja Wieslander, bokserie om Mamma Mu.

⁶⁴ Sven Nordqvist, bokserie om Pettson och Findus.

⁶⁵ Rob Scotton, Splat the Cat.

⁶⁶ Mervi Lindman, bokserie om Memmuli.

”Halva uppslaget är bild, halva uppslaget är text, och texten låter som om det var någons kompis som återberättat händelserna”.

Rasa berättar att hon i första hand försöker se till att barnen inte lånar dessa illustrerade klassiker, utan lånar originalet istället. Detta återkommer hon till vid flera tillfällen. Men samtidigt anser Rasa att dessa lättlästa böcker kan fungera som en introduktion och förberedelse för att hitta till ”den riktiga boken”. Biblioteket bör ha lättlästa versioner av klassiska berättelser.

5.7.3 Barnen och bibliotekarierna vill inte alltid ha samma sak

Vid flera tillfällen under samtalet kommer Rasa in på att barnen och deras föräldrar å ena sidan, och bibliotekarierna å andra sidan vill få ut olika saker med barnens läsning. I början på intervjun säger hon att de som jobbar på biblioteket önskar att barnen skall få kvalitetsböcker, och säger själv att det som bibliotekarierna vill att barnen skall läsa är långt ifrån samma sak som barnen och föräldrarna vill ha:

”Fast vad vi vill är inte alltid samma som vad föräldrarna vill. Föräldrarna, mammorna, barnen vill ha barbie-aktiga böcker, sådana som varken är av god kvalitet eller är vackra. Så vi känner en sorts förpliktelse och försöker påverka så, att barnet lånar böcker av god kvalitet”

Till samma resonemang återkommer Rasa senare i samtalet, där hon berättar om att barn går efter omslaget när de väljer böckerna. Rasa menar på att vissa böcker verkar vara fina och snygga på framsidan sett med vuxnas ögon, men barnen väljer bort dessa och tar något annat, och är orubbliga i sina beslut. Rasa menar att det är intressant att se vad barnen har för uppfattning om böckerna, och att barnen är så olika när det gäller smak och önskemål och val av litteratur.

Jag frågar Rasa om biblioteket köper in böcker efter inköpsförslag från barnen. Hon svarar att hennes bibliotek gör det: ”barnens önskemål är lika med lag för oss”. Hon berättar vidare att bibliotekarierna kollar upp de titlar som det kommer önskemål om. I sådana fall när bibliotekarien bedömer att de är av tillräckligt god kvalitet så köper man in dessa titlar, annars inte:

”Vi kollar upp det som önskas av barnen, och om det är bra kvalitet så köper vi in det. Och om det är dålig kvalitet, då låter vi bli det”

Indirekt närmar Rasa sig tankesättet att barnen på biblioteket skall kunna utveckla egna intressen. Hon pratar om att barnen skall kunna hitta det som intresserar dem, och att deras intressen och synpunkter behöver inte vara samma som de vuxnas, som bibliotekariernas. Dock tycker jag mig se att Rasa så gärna vill påverka barnen och styra in dem på den läsning som är ”den goda läsningen”, den kvalitativa litteraturen. Vid upprepade tillfällen säger Rasa såhär:

”/om man hjälper barnen att välja en bok/ så letar man efter det som är bra och har bra kvalitet.”

”Det känns bra när barnen väljer bra litteratur, och blir det något som är sämre, så försöker vi avråda från att välja det.”

”Vi försöker få dem att välja bort litteratur av dåligt kvalitet.”

Rasa verkar underkänna barnens självständiga strävanden att tillgodose sina intressen på biblioteket och vill inte riktigt släppa taget.

Vid några tillfällen under samtalet berör Rasa könsstereotyper i barnlitteraturen. Tjejiga böcker kallar hon för barbie-aktiga böcker, och action-böcker som är tänkta att tilltala killar liknar hon vid tecknade filmer om Tom och Jerry. Av hennes resonemang som jag tog upp tidigare, att barnen och föräldrarna önskar sig tjejiga böcker, och bibliotekarien försöker styra in dem på något bättre, ser man att Rasa tycker att tjejiga könsstereotypa böcker lever inte upp till kvalitetskrav, att de inte är tillräckligt bra. Vid ett annat tillfälle säger Rasa att hennes bibliotek motvilligt köper in action-böcker och tjejiga böcker. Hon utvecklar inte någon uttrycklig resonemang kring varför hon tycker att dessa böcker inte är tillräckligt bra. Men jag anser att man ändå ser av det som blir sagt under intervjun att Rasa tycker att de är könsstereotypa, och att av den anledningen känns de mindre bra.

Samtalet med Rasa visar att hon har en komplex syn på barnens läsning. Hon tycker att barnen skall ha tillgång till enkel läsning i början, när de ännu inte är så duktiga läsare. Man behöver ha det på biblioteket också. Hon ser att barnen kan ha en helt annan uppfattning om vad en bra litteratur är, att de vill andra saker än vuxna. Hon säger också att barnens önskemål är som lag för biblioteket.

6. Resultatanalys

6.1 Vad signalerar bibliotekariernas resonemang om inköp?

Min första fråga som jag ville ha svar på var om man kan utifrån resonemang kring medieurval och inköp säga vilken förhållningssätt bibliotekarien har till barns läsning. Jag utgick utifrån antagandet att genom att fråga respondenterna hur de tänker och gör med inköp, kommer jag få veta också varför de gör så.

Jag har utgått från antagandet att jag kan ställa frågor kring hur respondenterna tänker och gör vid inköp av medier, och av de svaren jag får utläsa vilken syn på barnläsning bibliotekarierna har. Det har visat sig vara riktigt. Att det går att få svar på förhållningssätt till läsningen genom att ställa frågor kring hur man gör med inköp. Under intervjun fick jag berättelser som visade vad bibliotekarierna anser är viktigt med deras jobb, vad de vill att barnen skall läsa, och vad det kan vara som de inte vill ha på sina bibliotek. Dessa berättelser visar bibliotekariernas syn på barns läsning, och jag kunde analysera materialet utifrån de tre perspektiven på barns läsning, den pragmatiska, den traditionalistiska och den emancipatoriska.

6.2 Vilka förhållningssätt signalerar utsagorna kring inköp?

Min andra fråga var vilka tankar och idéer ligger bakom bibliotekariernas urvalsarbete. Genom att fråga om detta ville jag se om jag kan utläsa vilken förhållningssätt till barns läsning bibliotekarierna har. Jag anser att jag har fått en bra uppfattning om det.

Jag har frågat bibliotekarierna Ida, Sara, Lina och Rasa hur de tänker och vad de vill när de väljer litteratur för inköp till sina respektive bibliotek. Det har framkommit att de gör genomtänkta och medvetna val när de köper in litteraturen, och att de lägger ner mycket tid på urvalsarbetet. Respondenterna tyckte att det är viktigt att ha böcker som är omtyckta av barnen och läses mycket, att olika teman och ämnen skall vara representerade i barnlitteraturen så brett som möjligt, att det är viktigt att kunna erbjuda barnen litteratur av bra kvalitet, att det skall finnas böcker av olika svårighetsgrad och mycket mer.

Efter genomgången av materialet kan jag konstatera att alla fyra bibliotekarierna arbetar utifrån alla tre synsätt, det pragmatiska, det traditionalistiska och det emancipatoriska. Jag har fått bekräftat att jag hade en bra teoretisk utgångspunkt för att kunna visa på komplexitet i synen på barnläsning. Nämligen att det ena förhållningssättet utesluter inte de andra, utan att de fungerar parallellt och samverkar.

6.2.1 Uttryck för det pragmatiska förhållningssättet

Bibliotekarierna Ida och Sara säger att de köper i princip alla böcker för åldersgruppen som kommer ut, och strävar efter att ha i princip allt. Ida berättar att biblioteket köper in många exemplar av de böcker som är populära och lånas mycket, och att hon vill att dessa titlar skall finnas inne och vara tillgängliga. De lässvaga grupperna som till exempel killar uppmuntras att läsa genom att biblioteket vill erbjuda det som de tycker om. Ida resonerar att i vissa fall köper hon in ”killböcker” bara för att få killar att läsa mer, och inte för att hon tycker att böckerna skulle ha andra värden. Det pragmatiska förhållningssättet är en självklar del i Idas arbete, även om hon problematiserar det i vissa lägen. Ida konstaterar att det är så hennes bibliotek jobbar – tar in allting som kommer ut, ser noga till att de böcker som efterfrågas skall finnas i många exemplar och att de skall i möjligaste mån vara tillgängliga för utlån. Det pragmatiska synsättet, att man vill att barnen skall läsa mycket, verkar vara en bas, en utgångspunkt i arbetet med bokbeståndet.

Sara talar också om utlån som vägledande motiv för medieinköp. Det som lånas mycket skall köpas in, och det som inte lånas väljs bort. Det tycks också vara ett självklart sätt att resonera för Sara.

Lättlästa böcker är den typ av litteratur som Sara känner sig tvungen att köpa in av pragmatiska skäl, för att få lässvaga grupper att läsa mer. Samma resonemang delas av Rasa, som säger att biblioteket bör ha lättlästa böcker eftersom de fyller sin funktion, nämligen att det finns barn som väljer att läsa sådana böcker. På samma sätt, pragmatiskt, resonerar Rasa kring action-böckerna och barbie-aktiga böcker, som hon kallar dem. Hon menar att det finns barn som vill låna dem, och av den anledningen kan biblioteket ha dem. För Rasa fungerar läsningen som ett medel att nå andra mål. Ur Rasas resonemang framgår det att hon vill att barnen genom läsning av enklare böcker skall träna upp läsförmågan och genom att fortsätta att besöka biblioteket skall hitta fram till god litteratur – vilket är ett uttryck för traditionalistiskt synsätt på läsning.

Lina säger liksom sina svenska kollegor att populära böcker och bokserier som är älskade av barn skall köpas in till biblioteket, för att de engagerar barnen och uppmuntrar till läsningen.

Alla fyra bibliotekarierna uttrycker på ett eller annat sätt att de populära böckerna inte alltid faller dem i smaken – av olika anledningar – men de köper dem ändå. För att barnen vill ha dessa böcker, för att de läses i stora mängder och läses frivilligt.

Alla fyra bibliotekarierna som deltagit i studien arbetar till en viss del utifrån det pragmatiska förhållningssättet till barns läsning. Bibliotekarierna vill på olika sätt få barnen att läsa så mycket som möjligt, och att läsa frivilligt.

6.2.2 Uttryck för det traditionalistiska förhållningssättet

Det andra tänkbara förhållningssättet till barns läsning är traditionalistiskt. Här är det viktigt med litteraturens kvalitet, viktigt att utveckla god smak hos barnen och lära

barnen att se skillnad på estetiska och litterära kvaliteter i böckerna. Man kan se läsningen som ett medel för att förmedla ett visst kulturarv. Läsning i det traditionalistiska synsättet anses ha en bildningsfunktion.

Ida tar upp funderingar kring kvaliteten på böckerna när hon pratar om de populäraste serier för killar och tjejer. Hon menar att dessa böcker inte håller riktigt bra kvalitet. Att dessa böcker har sämre kvalitet påverkar dock inte inköp. Jag vill påstå att det pragmatiska förhållningssättet är viktigare för Ida än det traditionalistiska. Och kvalitet är den enda aspekten som hör till det traditionalistiska synsättet som hon tar upp. Inga andra aspekter kring läsning, som att läsning har bildningsfunktion eller skall bidra till att förmedla ett visst kulturarv, som hör till det traditionalistiska förhållningssättet tas upp. Intervjun ställer inga explicita frågor kring dessa aspekter, men de kommer inte fram av sig självt heller. Då tolkar jag det som att dessa inte ingår som en viktig del för meningen med barns läsning, så som Ida ser det.

Sara har fler funderingar som kan tyda på traditionalistiskt förhållningssätt. Hon tar upp kvalitet på böcker, där böcker av dålig kvalitet är de som får dåliga betyg på BTJs lista. Lättlästa böcker kan vara stereotypa, tycker Sara, och av den anledningen ha dåligt kvalitet innehållsmässigt. Fast de lättlästa böckerna har sin funktion att fylla och Sara väljer inte bort dem på grund av kvaliteten.

Sara uttrycker sin motvilja mot religiösa och moraliserande böcker och säger att hon försöker undvika dem om hon kan. På det viset vill hon ge företräde för ett visst kulturarv – sekulärt, icke-religiöst.

Lina ser som sin främsta uppgift att köpa in kvalitetsböcker till biblioteket, och hon ägnar mycket tid åt det. Hon lägger ner mycket jobb på att sålla bort de böcker som är dåliga, för att hon vill inte att barnen skall läsa vad som helst. Rasa säger också att hon såklart vill ha kvalitetsböcker på biblioteket. Hon säger att det är roligt när barnen väljer att låna kvalitetsböcker. Annars försöker hon övertala låntagare att låna det som anses vara kvalitetsböcker.

Lina säger att hon vill att barnböcker skall handla om betydelsefulla saker. Det tolkar jag som att hon anser att litteraturen för barn gärna får ha bildningsfunktion. Lina's arbete präglas av traditionalistiskt synsätt. Detta blir tydligt genom att mycket av hennes arbetstid går åt till att leta rätt på bra böcker, och hon själv tar upp denna aspekt av sitt arbete mest. Lina säger att barn och vuxna har rätt så ofta olika smak när det gäller böcker, och att hon försöker se böckerna med både vuxnas och barns ögon när hon köper in. Det verkar ändå som att vuxnas bedömning vinner, hon förlitar sig på vad litteraturkritiker har för åsikt om böckerna. Barnens smak är föränderlig, och litteraturläsning skall hjälpa till att utveckla god smak hos barnen.

Rasa resonerar att även enklare litteratur – som lättlästa klassiker – är berättigad till sin existens för att den kan fungera som introduktion till bättre litteratur. Den hjälper till att utveckla läsförmågan, och då kan barnen tillgodogöra sig riktig litteratur, säger Rasa. Rasa är också mån om att böckerna skall utveckla god smak hos barnen. Här ser jag både pragmatiskt och traditionalistiskt syn på läsningen – man bör ha det som barnen läser (pragmatiskt), för att det kommer så småningom att leda till bättre litteratur (målet är traditionalistiskt).

Traditionalistiska värden finns i tankarna hos alla fyra intervjuade bibliotekarier. Ida och Sara har det i resonemanget kring kvaliteten på vissa böcker, som ändå köps in av pragmatiska skäl, med några få undantag. För Lina och Rasa utgör det traditionalistiska synsättet hela kärnan av deras verksamhet. Litteraturen skall förmedla kulturarv, den har bildningsfunktion och skall utveckla god smak hos läsaren.

6.2.3 Uttryck för det emancipatoriska förhållningssättet

Det emancipatoriska förhållningssättet omfattar flera olika aspekter som är relevanta för bibliotek. Här vill man se till att barnen skall utvecklas till självständiga läsare. Ett av målen i det emancipatoriska förhållningssättet är att hjälpa barnen att förstå strukturen i biblioteket och hitta där själva utan att fråga bibliotekarien om hjälp med allt, och utforska sina egna intressen.

Ida berättar att böckerna på biblioteket där hon jobbar är uppställda på ett sätt som underlättar för barnen att hitta på biblioteket själva, och att det är viktigt att se till att barnen hittar själva. Det är ett uttryck för emancipatoriskt förhållningssätt.

Ida säger också att hon är väldigt noga med att köpa in böcker på inköpsförslag från barnen. Det tycker Sara också. De vill underlätta för barnen att utforska och odla sina egna intressen. Sara återkommer vid flera tillfällen att utbudet av litteratur skall vara så brett som möjligt – också detta för att barnen skall kunna utforska sina intressen. På biblioteket skall det finnas böcker för alla, och biblioteket skall uppfattas som inkluderande. Lina säger också att hon anser att alla teman och ämnen som behandlas i litteraturen är viktiga också för barn. Hon säger att hon inte kan tänka sig några ämnen som hon skulle vilja välja bort som olämpliga för barn. Hon är tvärtom mån om att bredda beståndet ämnesmässigt.

Att ha fokus på att köpa in böcker efter barnens önskemål kan ses som uttryck för pragmatiskt förhållningssätt till läsningen, nämligen att biblioteket skall ha allt som barnen vill läsa. Men, beroende på vilka motiv bibliotekarien anför för att köpa in efter inköpsförslag, kan man tolka detta som emancipatoriskt förhållningssätt: på biblioteket skall alla kunna hitta något de tycker om och utveckla sin egen smak och egna intressen. Är man som bibliotekarie lyhörd för barnens önskemål kan man hjälpa dem med deras sökande, och se till att barnen på biblioteket kan få tillgång till det som de uttryckligen har önskat sig.

Ida säger sig vara vaksam för att inte ta in litteratur som är sexistisk, och är observant på vilka könsroller och vilken maktordning barnlitteraturen förmedlar. Det är viktigt för Ida att sätta in litteraturen i social- och samtidskontext, vilket visar på emancipatoriskt förhållningssätt. På liknande sätt resonerar Sara, när hon påtalar motvilja mot könsstereotypa och mot rasistiska böcker. Rasa berör könsstereotypa uttryck i barnlitteraturen, och säger att de inte riktigt är önskvärda. Att sätta på sig genusglasögon i arbetet med barns läsning ser jag som en del av det emancipatoriska förhållningssättet. Här sätter man in läsningen i social och historisk kontext.

Lina tar upp funderingar kring det att barnen har ofta helt egen uppfattning om vad en bra bok är, och att hon är medveten om det när hon köper in litteratur. Barnen får läsa och inhämta kunskap utifrån egna intressen och värdera det på eget sätt.

Rasa ger uttryck för emancipatoriskt förhållningssätt när hon säger att det är viktigt med inköpsförslag från barnen och att detta är lag för henne. Sedan säger hon att inköpen på inköpsförslag blir av endast om det är bra kvalitet på de böcker som önskas. Så det emancipatoriska förhållningssättet finns med i resonemanget, men inte i handlingarna.

Samtal med bibliotekarierna visar att alla fyra är av den uppfattningen att det är viktigt att barnen skall få sina egna intressen tillgodosedda på biblioteket, och att biblioteket får försöka guida dem rätt i samtiden. Jag anser att jag kan utläsa från intervjumaterialet att Ida och Sara tydligt arbetar ur detta perspektivet. I Linas och Rasas arbete har detta synsätt inte lika stort genomslag.

6.3 Finns det några skillnader mellan länderna?

Till sist ville jag få svar på om det finns någon väsentlig skillnad i förhållningssätt till barns läsning hos de litauiska och de svenska bibliotekarierna som deltagit i studien.

Utifrån undersökningens resultat kan jag utan tvekan konstatera att alla fyra respondenter har mångsidig syn på barns läsning. Denna mångsidighet tar sig uttryck i deras sätt att arbeta och ta beslut kring inköp. Alla bibliotekarier visar att de arbetar utifrån alla tre förhållningssätten till barnläsning: det pragmatiska, det traditionalistiska och det emancipatoriska.

Ida ger uttryck för alla tre förhållningssätt till läsningen: den pragmatiska, den traditionalistiska och den emancipatoriska. Och, som Sandin har påpekat, dessa tre förhållningssätt utesluter inte varandra, tvärtom, de kompletterar varandra. Ida vill att barn skall läsa mycket, och är öppen inför barnens val. Läser barnen mycket och frivilligt, så bekymrar sig inte Ida för mycket om vad det är de läser. Det är uttryck för pragmatisk syn på läsningen. Kvalitet på böckerna är också viktigt för Ida, men det framkommer i andra sammanhang, som när böckerna är uppenbart dåliga för att de innehåller faktafel eller är slarvigt genomarbetade. När man läser Idas utsagor och resonemang blir det tydligt att det emancipatoriska förhållningssättet är det som är mest naturligt för henne. Ida talar mest om det som kan tolkas inom definitionen för emancipatoriskt sätt att se på barns läsning. Det är störst antal olika aspekter som hon tar upp och bryr sig om, som kan relateras till det emancipatoriska förhållningssättet: allt ifrån hur man har tänkt underlätta för barnen att hitta på biblioteket och att man bryr sig mycket om deras inköpsförslag, till att hon aktualiserar teman som genusperspektiv, kvinnoönsyn, och förklarar sin ståndpunkt mot besökarens krav på censurering av obekväma ämnen.

Liksom Ida arbetar även Sara utifrån alla tre förhållningssätt kring barns läsning. Det pragmatiska och det emancipatoriska synsättet influerar hennes arbete mest. Sara vill se ett brett utbud, för att barnen skall hitta det som passar just dem. Det är viktigt för Sara att det skall vara mycket utlån på böckerna, men också att barnen skall hitta böcker där de kan känna igen sig. I många fall kan det vara svårt att dra gränsen och bestämt säga var hon resonerar med pragmatiskt förhållningssätt som utgångspunkt, och var det är emancipatoriskt förhållningssätt. Sara tänker i traditionalistiska banor kring kvaliteten i bl.a. lättlästa böcker, och kring böcker med viss typ av innehåll som hon personligen inte vill förmedla vidare, men hon handlar enligt det pragmatiska förhållningssättet, och köper in dessa böcker om efterfrågan finns.

Linus arbete domineras av traditionalistiskt synsätt på barns läsning. En stor del av hennes arbetstid går till att läsa sig in på vilka böcker som kommer ut och leta reda på bra böcker. Denna aspekt av sitt arbete återkommer hon till mest. Men inbäddat i det traditionalistiska förhållningssättet finns även emancipatorisk och pragmatisk synsätt. Det är viktigt med brett utbud av ämnen, eftersom barnen är intresserade av allt, och det skall vara roligt att läsa – biblioteket skall kunna erbjuda sådant som engagerar barnen, och då kan man se på böckerna kvalitet mellan fingrarna.

Både pragmatiskt och emancipatoriskt synsätt finns hela tiden närvarande i Rasas dagliga arbete. Hon tycker att enkla och populära böcker uppfyller en viktig funktion på biblioteket, och är medveten om att barnens önskemål kring läsning är inte samma som vuxnas. Det är dock helt uppenbart att det traditionalistiska förhållningssättet dominerar hennes syn på barns läsning. Rasa ser att hennes roll som barnbibliotekarie är att vägleda barnen i läsningen och utveckla deras goda smak till litteraturen. Hon uppmuntrar läsning av kvalitetsböcker och försöker avstyra barnen från enkla populära eller könsstereotypa böcker.

Alla fyra bibliotekarierna förhåller sig i någon bemärkelse till alla synsätten på läsningen, beroende på vilken arbetssituation det handlar om. Undersökningens material och analys visar, enligt min mening, att det traditionalistiska förhållningssättet dominerar arbetet för bibliotekarierna Lina och Rasa som jobbar i Litauen. De säger uttryckligen att kvaliteten kring litteraturen är det viktigaste för dem. De lägger ner mycket tid på att köpa in högkvalitativa böcker till biblioteket, att känna igen och välja bort det som är sämre, och i yttre tjänst riktas mycket av arbetet på att få barnen att läsa den kvalitativa litteraturen – för att utveckla god smak, för att lära känna relevant kulturarv, för att i förlängningen bli bildade människor. Detta traditionalistiska förhållningssätt ligger i fokus och är självklart i biblioteksarbetet för både Lina och Rasa. Samtalen med Lina och Rasa utvisar att det emancipatoriska och det pragmatiska förhållningssättet finns också med i deras arbete och påverkar, men deras arbete kretsar kring de traditionalistiska målen, och inte kring de pragmatiska eller emancipatoriska.

Bibliotekarierna Ida och Sara lägger största vikt vid att deras bibliotek skall ha den litteratur som barnen vill läsa och låna mycket. Det visar på att deras utgångspunkt för arbetet är det emancipatoriska och det pragmatiska förhållningssättet. Det pragmatiska synsättet verkar vara med som en självklar del i arbetet – det som lånas, det skall vi ha – och det blir inte så mycket funderingar kring detta. Det blir desto fler funderingar kring det som hör till det emancipatoriska synsättet. Ida och Sara tar upp olika saker som är viktiga för dem, men bådadas resonemang visar på emancipatoriskt förhållningssätt, som jag skulle vilja påstå genomsyrar deras arbetssätt.

Det traditionalistiska förhållningssättet för Ida och Sara verkar inte vara vägledande eller inte ens så viktig. Det är i så fall kvalitet på vissa böcker där man ibland får ta ställning till om den inte är undermålig.

7. Diskussion

Genomgång och analys av det insamlade materialet har utan tvekan visat att alla fyra bibliotekarierna har en komplex syn på barns läsning. Deras resonemang kring inköp och mediebestånd visar att de alla arbetar och fattar beslut utifrån alla tre förhållningssätten, det traditionalistiska, det pragmatiska och det emancipatoriska. Det är dessutom inte alltid lätt att dra en skarp gräns och säga vilket förhållningssätt var det vägledande vid varje konkret beslut. Detta bekräftar att det är rätt att använda modellen med de tre förhållningssätten som verktyg för analys av bibliotekariernas synsätt på barns läsning. Modellen möjliggör att se att dessa tre idealtyper samexisterar sida vid sida och behöver inte utesluta varandra. När man pratar om bibliotekens arbete med bestånd behöver man inte nödvändigtvis utgå från alternativen det efterfrågestyrda eller det kvalitetsstyrda biblioteket, som det formuleras av Wåhlin och Asplund Carlsson.⁶⁷ Uppsatsens resultat, i synnerhet vid det svenska biblioteket, visar likheter med Wåhlins och Asplund Carlssons slutsatser, nämligen att medieplaneringens uppgift har blivit att hitta balans mellan det som efterfrågas av låntagare och det som bibliotekarier vill lyfta fram, och att kvalitetsdiskussionen får en kompletterande roll.

Bibliotekarierna på det svenska och på det litauiska biblioteken uppvisar en stor likhet i vad de tycker om barns läsning. På båda biblioteken är bibliotekarierna måna om att ha böcker som engagerar barnen och som uppmuntrar till läsning. Det kan handla om populära barnboksserier med spännande eller lättillgängligt innehåll, eller lättlästa böcker i olika varianter som är viktiga att ha för lässvaga grupper. Materialet som jag har fått fram bekräftar Johanssons påstående att nyttoaspekt och nöje när det gäller barns läsning behöver inte kontrasteras.⁶⁸

Bibliotekarierna på båda biblioteken ställer barnet och barnets intressen i centrum, fast det kanske tar sig uttryck på lite olika sätt. Bibliotekarierna på det litauiska biblioteket lyssnar gärna till vad barnen tycker om böckerna, och tar hänsyn till det beroende på omständigheterna. De svenska bibliotekarierna jobbar mycket utifrån inköpsförslag från barnen.

Det pragmatiska förhållningssättet (strävan efter att barnen skall läsa mycket) och det emancipatoriska förhållningssättet (att ha barnets egna intressen i centrum) verkar styra det mesta av arbetet som utförs på det svenska biblioteket. Detta arbetssätt skulle kunna uppskattas av Hellsing, som menar att värdefull är den litteratur som barnet får mest utav.⁶⁹ Arbetssättet kan ha sin omedelbara förklaring i kraven från kommunens biblioteksplan. Planen säger att biblioteket skall erbjuda barn ett brett utbud av medier för lustläsning och eget kunskapande. Och att biblioteket inte skall utöva någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur. Bibliotekarierna vägleds av dessa styrdokument, men resonemang, tankar och beslut som kommer fram i intervjumaterialet är deras egna och personliga. Detta styrks också av att biblioteket

---

⁶⁷ Wåhlin, Kristian & Asplund Carlsson, Maj 1994, s. 21

⁶⁸ Johansson, Barbro 2010, s. 148.

⁶⁹ Hellsing, Lennart 1963, s. 52.

t.ex. inte använder sig av BTJs abonnemangstjänst. BTJs abonnemangstjänst erbjuder titlar som är högkvalitativa och som efterfrågas mest. Det kan man som bibliotek lita på att abonnemangstjänsten kan efterleva. Men bokurvalet blir anonymt, utan hänsyn till bibliotekets låntagare.

Tankarna kring barnbokens värden och kvalitet är en självklar del i alla resonemang hos bibliotekarier som jag intervjuat. Det är helt i linje med Erikssons påstående i ”Barnbibliotekets medier”, att bibliotekarien måste ständigt föra diskussion om barnlitteraturens kvalitet, uppfostranaspekten och moraliska ställningstaganden⁷⁰ Samtidigt är det helt uppenbart att tankegångar och arbetet på det litauiska biblioteket kretsar först och främst kring det traditionalistiska – litteraturens kvalitet, att lära barnen att hitta till den riktiga litteraturen.

Man kan börja med att säga att de svenska bibliotekarierna slipper att tänka så mycket på barnbokens kvalitet av den anledning att som svensk bibliotekarie förlitar man sig mycket på omdömen från BTJ och de är vägledande i många fall.

Barnbibliotekarierna i Litauen har inte något effektivt urvalsinstrument vid inköp av barnmedier. Den enskilda inköpande bibliotekarien måste lägga väldigt mycket arbete på att få fram information om barnboksutgivning och om innehåll och kvalitet på böckerna. På ett sätt bär de litauiska bibliotekarierna ett större ansvar för kvaliteten i böckerna som biblioteket köper in än sina svenska kollegor. Bara detta gör att kvalitet på böckerna står i centrum i bibliotekariernas arbete. Även bibliotekets verksamhetsplan påbjuder att arbeta utifrån kulturellt och historiskt perspektiv. Tankegångarna och diskursen i den litauiska biblioteksvärlden kretsar till stor del kring litteraturens kvalitet och moralen, uppfostran, inläringen och bildningen som kommer med läsning. Dessa tankegångar står i kontrast till det som Hellsing vill hävda, att bildningssynpunkter på barnläsning skall avfärdas, meningen med barns läsning är inte att de skall hitta till den riktiga litteraturen.⁷¹

Ytterligare en anledning till varför undersökningen visar på olikheter i hur de litauiska respektive de svenska bibliotekarierna förhåller sig till barns läsning kan vara det faktum att det är en generationsskillnad mellan bibliotekarierna. De svenska bibliotekarierna har 5 och 12 års yrkeserfarenhet, medan deras litauiska kollegor har 24 och 25 år i yrket.

Denna studie kan ses som en pilotstudie. Den har visat på både likheter och olikheter i bibliotekens arbete och bibliotekariernas syn på barnens läsning. Likheterna är tillräckligt stora – båda biblioteken jobbar utifrån det pragmatiska, det traditionalistiska och det emancipatoriska förhållningssätten, fast under olika former – och en mer omfattande studie skulle antagligen ge en mer nyanserad bild av likheterna och hitta fler gemensamma beröringspunkter. Däremot olikheterna i förhållningssätten – det emancipatoriska svenska och det traditionalistiska litauiska – ger nära till hands att någon form av dialog mellan biblioteken i dessa två länder skulle ge nya idéer för det dagliga arbetet för båda parter och stärka medvetenheten kring sitt eget sätt att arbeta.

---

⁷⁰ Eriksson, Anna Birgitta 1994. s. 47, 50.

⁷¹ Hellsing, Lennart 1963, s. 28.

8. Sammanfattning

Denna uppsats handlar om barnbibliotekariers förhållningssätt till barns läsning och är skriven som en kvalitativ studie, baserad på sammanlagt fyra intervjuer på ett svenskt och ett litauiskt bibliotek. Undersökningen tar upp vilka tankar och idéer som är vägledande för bibliotekarierna när de fattar beslut vid medieinköp. Fokus ligger på bibliotekariernas unika beskrivning av sitt arbetssätt och tankar vid utformning av mediebestånd.

Uppsatsens problem handlar om inköpande bibliotekariers attityder till barnlitteratur på två kommunala bibliotek i två länder, Sverige och Litauen. Meningen med jämförelsen är att komma åt nya tankesätt kring barns läsning. Det är lätt att ta det svenska sättet att arbeta på bibliotek för givet. En jämförande studie kan bidra till att lyfta fram det svenska upplägget till ett bredare sammanhang och synliggöra det svenska – och det litauiska – sättet att arbeta. Det intressanta bland annat är om det finns någon väsentlig skillnad i hur bibliotekarierna resonerar kring inköp i dessa två länder, och hur de jobbar på sina två respektive bibliotek.

Inom ramen för undersökningen ställs frågor till bibliotekarier kring inköp av skönlitteratur för barn. Frågorna syftar på att få fram resonemang om vad som gör att informanterna väljer att köpa in viss litteratur och väljer bort annat. På det sättet får man en bild av vilket förhållningssätt barnbibliotekarierna har till barns läsning. Syftet är att undersöka hur ett antal barnbibliotekarier i Sverige och i Litauen ser på sin uppgift att välja ut och köpa in barnlitteratur till biblioteket. Uppsatsen skapar bl.a. kunskap om likheter och skillnader i fråga om bibliotekariernas förhållningssätt till barns läsning på två bibliotek i Sverige och i Litauen.

Det är en rad olika aspekter som hör till barns läsning som är angelägna att ta hänsyn till: bildning, nöje, läsoplevelse, läskompetens, lärande, uppfostran, upplevelser, kvalitetskriterier, efterfrågan moraliska aspekter och mycket annat. Uppsatsen ger prov på att analysera bibliotekens inköp av barnmedia utifrån en teoretisk modell som tar upp tre olika förhållningssätt på barns läsning utifrån vuxnas perspektiv. Dessa tre synsätten är det pragmatiska, det traditionalistiska och det emancipatoriska.

Som metod för denna undersökning används kvalitativa intervjuer med fyra bibliotekarier, varav två i Litauen och två i Sverige. De får svara på frågor om vilken barnlitteratur de vill ha på sina bibliotek, vilken litteratur de köper in motvilligt, och om det eventuellt finns sådant som de avstår från att köpa in. Genom att ställa frågor kring hur intervjupersonerna handlar och vad de gör, får man svar även på vilken motivation ligger bakom dessa handlingar, och vilken förhållningssätt till barns läsning den signalerar.

Intervjuerna visar vad bibliotekarierna tycker är viktigt med deras jobb, vad de vill att barnen skall läsa, och vad det kan vara som de inte vill ha på sina bibliotek. Dessa berättelser visar bibliotekariernas syn på barns läsning och kan analyseras utifrån de tre perspektiven på barns läsning, den pragmatiska, den traditionalistiska och den emancipatoriska.

Alla fyra respondenter förhåller sig till alla synsätt på läsningen, beroende på vilken arbetssituation det handlar om. Undersökningens material och analys visar att det traditionalistiska förhållningssättet dominerar arbetssättet för det litauiska biblioteket och de bibliotekarierna som jobbar där. Det emancipatoriska och det pragmatiska förhållningssättet finns också med i deras arbete, men det utgör inte på något sätt målet med deras arbete.

Det svenska biblioteket och bibliotekarierna som jobbar där har som utgångspunkt för arbetet det emancipatoriska och det pragmatiska förhållningssättet. Det pragmatiska synsättet verkar vara med som en självklar del i arbetet, men det kommer desto fler funderingar kring det som hör till det emancipatoriska synsättet. Det emancipatoriska förhållningssättet genomsyrar arbetet på det svenska biblioteket.

Resultatet visar att det finns mer likheter än olikheter i bibliotekariernas syn på barns läsning på det svenska och det litauiska biblioteket. Alla bibliotekarier i undersökningen förhåller sig till alla tre synsätten – den pragmatiska, den traditionalistiska och den emancipatoriska – beroende på vilken arbetssituation det handlar om. Det som utgör skillnaden i resonemanget på dessa två bibliotek är att bibliotekarierna lägger tyngdpunkten på olika saker, och jobbar på olika sätt.

Litteraturlista

Opublicerade källor:

Intervjuer med 4 bibliotekarier, gjorda i november 2013.

Publicerade källor och litteratur

Bibliotekslag: SFS 2013:801

www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Svenskförfattningssamling/sfs_sfs-2013-801
[2014-04-04]

Bibliotekstjänst

www.btj.se [2014-04-04]

BTJ Medieurval

<http://corp.btj.se/?id=820> [2014-04-04]

BTJ Inköpsvägledning

<http://corp.btj.se/?tid7209> [2014-04-04]

Florin, Christina. *Från folkskola till grundskola 1842-1962.*

www.lararnashistoria.se/article/folkskolans_historia [2014-04-04]

Föreskrifter för biblioteksmediebestånd i Litauen,

Lietuvos biblioteku fondo nuostatai Nr. IV-670

<http://www.lnb.lt/apie-nb/teises-aktai> [2014-04-04]

Republiken Litauens Bibliotekslag

Lietuvos Respublikos biblioteku istatymas IX-2378

<http://www.lnb.lt/apie-nb/teises-aktai> [2014-04-04]

Ahrne, Göran & Svensson, Peter, red. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Berge-Kleber, Olof & Hermansson, Emma (2001). *”Man silar mygg och sväljer kameler ibland”: urval och beståndsarbete på några svenska barn- och skolbibliotek*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. Magisteruppsats 2001:3

Biblioteksplan för kommunen S, referensen lämnas på begäran

Can, Mustafa (2006). *Tätt intill dagarna. Berättelsen om min mor*. Stockholm: Norstedts.

Dressman, Mark (1997). *Literacy in the library. Negotiating the Spaces Between Order and Desire*. Westport, CT: Bergin & Garvey.

Eriksson, Anna Birgitta (1994). Barnbibliotekens medier. Ingår i: *Barnspåret: Idébok för bibliotek*. Lund: Bibliotekstjänst. S. 47-57

Eriksson, Gerd (2005). *Att välja och välja bort: en kvalitativ studie av hur barnbibliotekarier motiverar sina inköp av barn- och ungdomslitteratur*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. Magisteruppsats 2005:28

Hellsing, Lennart ([1963] 1999). *Tankar om barnlitteraturen*. Stockholm: Rabén och Sjögren.

Höglund, Anna-Lena & Klingberg, Christer (2001). *Strategisk medieplanering för folkbibliotek*. Lund: BTJ förlag.

Johansson, Barbro (2010). Barnbibliotekariers och forskares barnperspektiv. Ingår i *Barnet, platsen, tiden: teorier och forskning i barnbibliotekets omvärld*. Rydsjö, Kerstin, Hultgren, Frances & Limberg, Louise, red. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm. S.23-50

Johansson, Sofia & Emma Warén (2005). *Stöd läsutvecklingen! Barns reflektioner kring sin läsning och bibliotekariers uppfattning av barns läsning och läsutveckling*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. Magisteruppsats 2005:88

Knyga ir skaitymas asmenybes ugdyne. I: *Tarp knygu*, 2013, nr 3, s. 14-20.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Limberg, Louise (2002). *Skolbibliotekets pedagogiska roll: en kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket.

Nilsson, Anna & Synnermark, Katarina (1997). *Urvalsunderlag och debatt i samband med inköp av barnlitteratur: Intervjuer med barnbibliotekarier*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. Magisteruppsats 1997:63

Nilsson, Karin (2008). *Antaganden om läsning: En analys av utvalda lektörsomdömen om barn- och ungdomslitteratur under perioden 1986-2006*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. Magisteruppsats 2008:43

Rydsjö, Kerstin & Elf, Anna Carin (2007). *Studier av barn- och ungdomsbibliotek: en kunskapsöversikt*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

Sandin, Amira Sofie (2011). *Barnbibliotek och lässtimulans: delaktighet, förhållningssätt samarbete*. Stockholm: Regionbibliotek.

Skoglund, Lena, red. (1982). *Passa upp, passa, passa vidare...?: Handbok för barnbibliotek*. Stockholm: Statens kulturråd.

Sungailiene, Loreta & Bacul, Katerina (2012). Skaitykime vaikams kasdien. *Tarp knygu*, 2012, nr 7/8, s. 17-21.

Sörensen, Linda och Zavila, Magdalena (1997). *Barnbibliotekariers urvalsarbete: praktiska rutiner och hjälpmedel från 1940-talet till idag*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. Magisteruppsats 1997:76

Talja, Sanna (2001). *Music, culture, and the library : an analysis of discourses*. London : Scarecrow.

Tjora, Aksel (2012). *Från nyfikenhet till systematisk kunskap*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Trost, Jan (2012). *Enkätboken*. Fjärde upplaga. Lund: Studentlitteratur.

Verksamhetsplan i kommunen L. Referensen lämnas av författaren på begäran

Wåhlin, Kristian & Asplund Carlsson, Maj (1994). *Barnens tre bibliotek: Läsning av fiktionsböcker i slukaråldern*. Stockholm: Symposion

Ögland, Malin, red. (2009). *Från medieplanering till verksamhetsutveckling: Bibliotekets roll i barns och ungdomars kunskapssökande*. Lund: BTJ förlag.

Bilaga 1. Intervjuguide

Frågor om respondentens bakgrund:

Vad arbetar du med?

Hur länge har du arbetat som det?

Hur många år på just detta ställe?

Vad innebär arbetet för dig?

Intervjufrågorna:

Vilken litteratur vill du att ditt bibliotek skall kunna erbjuda barn?

Vilken typ av litteratur köper du alltid in om det finns att köpa /om de dyker upp/ som du alltid prioriterar när du köper in?

Vilken typ av litteratur köper du in motvilligt? Varför?

Vilken typ av litteratur skulle du aldrig köpa in till ditt bibliotek?

Köper du in litteratur på efterfrågan av barnen? Varför ja / Varför inte?